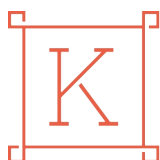

Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai

Leidinyi parengtas įgyvendinant Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos projektą „Panevėžio regiono bibliotekų edukatorių kvalifikacijos gerinimas“ (2017 m.)

Projektą remia:

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Turinys

Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai.....	3
1. „Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai“ kūrybinės stovyklos dalyviai.....	4
2. Edukacijos bibliotekoje galimybės ir iššūkiai: bibliotekininkų požiūris.....	5
2.1. Ugdymas: formalusis – neformalusis – savaiminis.....	16
2.2. Ugdytojas.....	18
2.3 Metodų pasirinkimas.....	22
2.4 Patirtinis mokymasis.....	23
2.5 Terminijos painiava: edukacija ar ugdymas?.....	25
3. Laiškai kolegoms.....	28
4. Ugdymo (edukacinės) programos kūrimas.....	31
4.1 Užsiėmimai susipažinimui, apšilimui.....	32
Knyga apie mane.....	33
Mano „Facebook“ profilis.....	34
Mano žurnalas.....	35
Dalyvių bingo.....	36
Keičiasi tie.....	37
4.2. Mokymų dalyvių sukurti edukacinių užsiėmimų aprašai.....	38
Informacinio raštingumo ugdymui ir skaitymo skatinimui.....	38
Knygų chirurgija.....	38
Misija įmanoma.....	39
Naujausios knygos.....	40
Ekodekoracija.....	41
Užsiėmimai šeimoms.....	42
Fotografijos evoliucija.....	42
(Ne)atrastas šeimos albumas.....	44
Pažvelk į senąją fotografiją detektyvo akimis.....	45
Eksperimentinio rašymo dirbtuvės „Paliestos fotografijos“.....	46

Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai

Šią metodinę priemonę sudarė Justina Garbauskaitė-Jakimovska ir Irena Stonkuvienė, tačiau jos autoriai visi Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos projekto „Panevėžio regiono bibliotekų edukatorių kvalifikacijos gerinimas“ rėmuose surengtų seminarų „Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai“, ypač kūrybinės stovyklos, dalyviai.

Teorinėje seminarų dalyje nagrinėtos tokios temos kaip edukacijos samprata, tikslai, uždaviniai ir principai, edukacinių programų kūrimo principai, gilintasi, kokių kompetencijų reiktų bibliotekininkams kaip ugdytojams. Praktinių užsiėmimų metu vyko aktyvus darbas grupėse, pasirenkami skirtingi edukacinių programų kūrimo metodai ir principai. Kiekviena grupė pristatė savo sukurta ir siūloma edukacinę programą, buvo aptartos jų įgyvendinimo galimybės, galimos kliūtys ir pan.

Turint omenyje ugdymo (edukacijos) sampratos daugiaprasmiškumą ir atskirų jo proceso dalių sudėtingumą, nesiekta pateikti neginčytinų tiesų ar vienareikšmiškų patarimų, o kartu ieškota atsakymų į išskylančias abejones, sykiu kelti ir nauji klausimai. Pačių bibliotekininkų požiūrį į edukaciją atskleidžia fokusuotų grupių diskusijos rezultatai, palinkėjimai ir padėsinimai, kolegoms siunčiami laiškuose. Paspaudus ant nuorodų galima atrasti metodinių patarimų, edukacinių programų pavyzdžių.

1. „Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai“ kūrybinės stovyklos dalyviai

Vilma Lukštaraupytė – Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešosios bibliotekos vyr. metodininkė,

Jūratė Bulavienė – Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešosios bibliotekos Kavoliškio filialo vyresn. bibliotekininkė,

Laura Čekanauskienė – Panevėžio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Skaitytųjų aptarnavimo skyriaus vyr. bibliotekininkė,

Alvida Bratkauskienė – Panevėžio miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyriaus „Žalioji pelėda“ vedėja,

Ramunė Bražiūnienė – Anykščių rajono savivaldybės Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių viešosios bibliotekos Vaikų literatūros ir edukacijos skyriaus vedėja,

Rasa Trubilienė – Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Kazitiškio filialo bibliotekininkė,

Jurgita Gudalienė – Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos Vartotojų aptarnavimo skyriaus bibliotekininkė,

Janina Vyšniauskienė – Molėtų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyriaus vedėja,

Violeta Šeršniovienė – Visagino savivaldybės viešosios bibliotekos filialo bibliotekininkė,

Lina Matiukaitė – Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Kraštotyros ir edukacijos skyriaus vedėja,

Virginijus Benašas – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyriaus kultūrinių renginių organizatorius,

Rūta Juzėnienė – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Regiono bibliotekų strateginės plėtros skyriaus bibliotekininkė ekspertė,

Malvina Zimblienė – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Kultūrinių renginių ir leidybos skyriaus kultūrinės veiklos vadybininkė,

Laima Butkūnienė – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Regiono bibliotekų strateginės plėtros skyriaus vyr. metodininkė,

Greta Brimonienė – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Regioninio skaitmeninio skyriaus vyr. metodininkė,

Ilna Mažylytė – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Krašto kultūros paveldo sklaidos skyriaus vyr. bibliotekininkė,

Gitana Užkurėlienė – Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Vartotojų aptarnavimo skyriaus vyr. bibliotekininkė.

2. Edukacijos bibliotekoje galimybės ir iššūkiai: bibliotekininkų požiūris

Siekiant išsiaiškinti mokymo dalyvių požiūrį į edukaciją bibliotekoje, 2017 metų rudenį buvo atliktas kokybinis tyrimas.

Tyrimo metu buvo siekiama:

- Atskleisti tyrimo dalyvių edukacijos sampratą.
- Aptarti pagrindinius edukacijos bibliotekoje bruožus ir principus.
- Sužinoti, kaip vertinamos bibliotekos edukacinės galimybės.
- Išsiaiškinti, su kokiais iššūkiais susiduria bibliotekininkai-edukatoriai.

Tyrimo metodas – grupinės diskusijos (fokusuotų diskusijų grupės).

Dviejose fokusuotose grupėse diskutavo mokymų „Edukacija bibliotekoje: galimybės ir iššūkiai“ dalyviai. Pirmą grupę sudarė 7 (I1-I7), antrą – 9 (I8-I16) diskutantai, dirbantys įvairaus dydžio miesto ir kaimo bibliotekose. Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių anonimiškumą, išsamesnės demografinės jų charakteristikos nepateikiamos.

KAS YRA EDUKACIJA?

Diskutuodami, **kas yra edukacija**, kai kurie diskutantai pateikė itin platų edukacijos apibrėžimą. Pasak jų, į edukacijos sampratą „*telpa viskas – ir auklėjimas, ir lavinimas, ir mokymas*“ (I11), *edukacija – tai „bet koks žinių perteikimas, kažko naujo išmokimas, su kažkuo supažindinimas“* (I12), „*žinių perdavimas kitiems*“ (I2), „*mokymas*“ (I4), „*viskas, kas susiję su ugdymu*“ (I10). Vis dėlto, pastaroji diskutantė, edukaciją siedama su visu ugdymu, netrukus detalizavo, kad edukacija – tai viskas „*kas nėra paskaita mokyklose*“ (I10), taip brėždama skirtį tarp formalaus ir neformalaus ugdymo. Su šia mintimi sutiko ir dauguma kitų antros fokusuotos diskusijų grupės dalyvių, pažymėdami, kad bibliotekose edukacija negali būti niekas kitas, kaip neformalus ugdymas, kurio esminis principas yra savanoriškas dalyvavimas, kai „*žmogus ateina savo noru, o ne jisai yra priverstas dalyvauti*“ (I2), kai edukacija „*neprimesta, nenuleista*“ (I13). Tačiau kai kurie suabejojo, kad ir neformaliame ugdyme savanoriškumo principas gali būti pažeistas, jei į bibliotekoje rengiamą užsiėmimą ateinama ne savo noru, o todėl, kad „*liepė mokytoja*“ (I14). Tokiu atveju, pasak diskutantų, edukatoriaus (ugdytojo) laukia nelengva pareiga – sudominti dalyvius.

Pirmosios fokusuotos diskusijų grupės dalyviai sudominimą ir įdomumą, taip pat kūrybiškumą laikė esminiais edukacijos bruožais, akcentuodami, kad turėtų būti pasiektas ir suplanuotas edukacinio užsiėmimo rezultatas, turintis išliekamosios vertės, kad tai nebūtų „*vienas toks ėjimas, pasižaidimas per kūrybiškumą, kaip mes šauniai pabuvom*“ (I5), kad užsiėmimo metu „*smagia forma kažką išmo-*

kinam“ (I7). Diskutantai, aptardami edukatoriaus vaidmenį, sykiu pažymėjo, kad ne ką mažiau svarbu ir edukacinio užsiėmimo, edukacinės programos dalyvio motyvacija, pasirengimas ir aktyvus dalyvavimas:

„Man atrodo, edukacija tai ne ką tu veiki, bet ką atėjęs žmogus... Gal jis nežinos, kad tas renginys vadinamas edukacija, gal jam tai visai ir nesvarbu. Bet svarbu, kad jisai išsineštų kažkokią informaciją, naujieną. Gali būti naują igūdį. Paskatinsi galvoti, mąstyti, daryti, gal skaityti“ (I15);

„Dalyviai turėtų būti įtraukti į tą veiklą ir aktyviai dalyvauti, kažką išmokti“ (I1).

Dar vienas išskirtų edukacijos bibliotekoje bruožų – praktikos, o ne teorinių žinių, dominavimas: „Man edukacija labiau susieta su veiksmu, su konkrečiu judesiu, o ne teorijomis“ (I3);

„Mano manymu, edukacija daugiau skiriasi nuo pamokos tuo, kad jos metu vyksta daugiau praktinio žinių perteikimo. Pamokoje ta medžiaga gali būti tokia sausa, teorinė, o čia visa teorija daugiau persipina su praktine“ (I10).

Su tuo sutiko anaip tol ne visi diskusijos dalyviai:

„Driščiau truputį paprieštarauti, nes jeigu imsime fizinio lavinimo pamoką mokykloje – vien praktika, teorijos nėra, jeigu imsime kokios nors programėlės pristatymą kompiuteriu – vien teorija ir praktikos praktiškai bus labai mažai. Tai jau prieštarauja tam, kas edukacija yra, nes mes labai bandom į tą rėmą įkišti“ (I14).

Dar daugiau diskusijų kilo dėl **edukacinių užsiėmimų formų**:

- „Ar ekskursija yra edukacija?“
- „Ar renginys, kurio metu kažko išmokstama, su kažkuo supažindinama“, yra edukacija?“
- „Ar diskusijos, <...> perskaitytos knygos aptarimas, pasidalijimas savo išpūdžiais, kažkokia žinia“, yra edukacija?“
- „Ar konsultacija yra edukacija?“
- Galiausiai, „ar bendravimas su skaitytojais, jei dėmesio jiems skiriama daugiau, nei reikalauja pareigybinės instrukcijos, taip pat nėra „edukacija“?“

Natūrali šios diskusijos tąsa vedė prie klausimo, kas visgi nėra edukacija, gvildinimo, diskutuojamo dalyko ribų brėžties: „Man atrodo, kad vis tiek reikėtų kažkokių ribų. Na, pavyzdžiui, pokalbis, jis vis tiek skiriasi nuo edukacijos“ (I13); „Paroda – ne edukacija“ (I2) ir t.t. Pirmosios fokusuotų diskusijų grupės dalyviai bemaž vieningai nusprendė, kad „paskaita nėra edukacija“,

antrosios – suabejojo, ar mokykloje vyksta edukacija („*Mokinys irgi eina į savo pamoką, bet ar tai yra edukacija?*“ (I10)).

Suvokus, kad tai gali atvesti į akligatvį, kai beveik viską galima vadinti edukacija, arba atvirkščiai, edukacijos nerasti niekur, grįžta prie struktūros paieškų, pagrindinių aspektų išgryninimo. Diskusijos metu buvo išskirti šie esminiai edukacijos (tiksliau edukacinio užsiėmimo, edukacinės programos ir t.t.) elementai:

- **Laikas ir vieta**

Aptariant laiko, skirto edukaciniam užsiėmimui, klausimus, buvo pastebėta, kad kartais įprasto laiko suardymas gali duoti netikėtų rezultatų:

„Šiomet biblioteka pirmą kartą dalyvavo muziejų naktį, buvom tikrai nustebę, kiek lankytojų, kaip jiems įdomu, ką mes turim, kokios parodos, kokios erdvės, pirmą kartą buvo atėję tikrai nemažai žmonių“ (I14).

Diskusijų metu taip pat buvo akcentuojamas bibliotekos kaip edukacinės erdvės virsmas iš „tylos zonos“ (I4) į daigiafunkcinę erdvę:

„Biblioteka turi būti ta vadinama trečioji erdvė. Kur žmogui būtų suteikta galimybė ateiti į edukacijas ir mokymus, tiesiog būti toje patalpoje. Toje vadinamoje bibliotekoje, kiek ji tradicinė, kiek netradicinė. Man irgi norėtuši, kad tas buvimas, tas atėjimas į biblioteką reikštų daug daugiau, negu tik sąryšį su informacija, su knyga, nes kaip bebūtų mūsų visuomenėje, man atrodo, ta informacija, knyga yra kažkaip susiję su mokslu, pamokomis ir tai kažkiek atstumia. O norėtuši to lyg ir laisvalaikio, bet vėlgi, kad tas laisvalaikis būtų ne eilinis. Ne pamokos, ne tiesiog kažkoks pasilakstymas, bet esmė ir yra padaryti tą edukaciją tokią, kad būtų noras ateiti ir būti“ (I2).

- **Metodai ir priemonės.**

Norint, kad edukacinis užsiėmimas būtų sėkmingas, turi dominuoti aktyvūs metodai, įtraukiantys dalyvį, įprasminantys ir praplečiantys jo patirtį. Diskutuojant apie priemones dažniausiai buvo minimos naujosios technologijos:

„Turim mes ir 3D spausdintuvą. Į 3D spausdintuvo pamokas, matematikos pamokas pas mus ateina ir vienuoliktokai, ir devintokai. Aš irgi turiu jauną specialistę, kuri domisi tomis technologijomis, ji jau sugeba praveisti pamokas“ (I6);

„Man turbūt labiau reiktų su jaunimu dirbti ir senjorais, bet technologijos ir vieniems, ir kitiems yra labai įdomu. Dėl technologijų. Į lankytojus atsižvelgiant, tiesiog laimi technologijos“ (I5).

Tačiau kai kurie diskutantai siūlė pernelyg nesureikšminti nei naujų technologijų, nei kitų brangiai kainuojančių priemonių. Pasak jų, tereikia išsradinumo ir ugdomąja priemone gali būti bet koks daiktas:

„I3: Pavyzdžiui, apie priemones, kas nežino. Kaip pigiau ir patogiau padaryti. Aš vaikus mokau piešti dviračių grandinėmis, turiu jų labai daug, nuplautų, švarių. Jie sukuria piešinį, mes jį nufotografuojame, atspaudžiame ant popieriaus ir piešinys. Kitas ateis, vėl gali tomis pačiomis grandinėmis. Ta prasme, nekainuoja. Susirinkau per keliolika metų.

I5: Dažai kainuoja, popierius kainuoja...

I3: Ne ne, išdėlioji grandinių kompoziciją, piešinį, nufotografuji. Tai yra grafika.

I5: Nekainuoja?

I3: Nekainuoja, reikia rinkti iš atliekų visokius daiktus ir dėti kompozicijas.

I2: Iš atliekų irgi darom gamtos saugojimui, taip.

I5: Tai eko visi dalykai“.

• Turinys.

Diskutantų nuomone, edukacinių programų turinys bibliotekoje labai platus. Edukacinės programos gali būti *„apie skaitymą, apie informacijos paiešką, apie knygos gimimą, senąją knygą, kūrybiškumą, informacines technologijas, jų panaudojimą...“ (I4).*

Turinio pagrindu taip pat gali būti *„tautiškumas, <...> gamtos pažinimas“ (I6), „pilietišku- mas“ (I4), „kraštotyra“ (I1), „gal net labiau meno įtaka žmogaus psichinei sveikatai“ (I5), „fotogra- fija, ekologija, sveika gyvensena“ (I3).* Pastaroji, vieno diskusijos dalyvio nuomone, yra itin aktuali:

„Aš kaip vyresnio amžiaus žmogus technologijomis nesižaviu, o sveika gyvensena man atrodo labai svarbi. Vaikai turi labai didelių tiek psichinės, tiek fizinės sveikatos problemų. Ta tema gali padėti, nes mokyklose per ma-

žai valandų tam reikalui skiriama, tėvai vėlgi nereguliuoja, vaikų neprižiūri. Biblioteka gali padirbėti ta linkme, ir aš turiu vieną edukacinę veiklą. Šiaip matau, kad jie bestuburiai, neturi raumenų, sėdi ilgiausiai prie technologijų, akys išvarvėję, stuburai iškrypę. Turėsime didelių problemų ir brangiai mokėsime vėliau, tai aš manau, galėtumėm padirbėti ta linkme ir aš pabandyčiau kažką“ (I3).

• Tikslas ir uždaviniai

„Edukacija, man atrodo, tai tokia griežtai struktūrizuota, <..>, turinti aiškius tikslus, konkrečius uždavinius <...> Kad tai ne „palaida bala“, sakykim, va sugalvojau kažką, paskelbiau, atėjo čia, kad tik atėjo“ (I5), – teigė viena diskusijos dalyvių.

Aptardami šį klausimą diskutantai minėjo tiek bendruosius, tiek specifinius ugdymo (edukacijos) tikslus. Pirmieji buvo suprantami globaliame kontekste, pabrėžiant visam pasauliui ar šaliai būdingas problemas ir jų sprendimo paieškos būdus:

„Iš tikrųjų aktualiau yra žmonijos problemos. Mūsų, sakykime, kontekste, reikia jiems tas problemas ir padėti spręsti mokant, tarkim, ekologijos. Kaip sakiau, kūrybingų dalykų pateikimas, lavinti šitą savybę, nes jos išmokyti vargu ar galima. Gali padėti atsiskleisti žmogui. Aš manau, kad spręsti aktualias problemas, nes Lietuva jų per daug turi ir, matyt, svarbiausia ir būtų išmokyti realių dalykų ir konkrečias problemas spręsti“ (I3).

Prie bendrųjų būtų galima priskirti ir gana universalius diskusijos dalyvių paminėtus edukacinius tikslus: bendradarbiavimo, kūrybiškumo, socialinių įgūdžių ugdymą.

Diskusijos dalyviai taip pat pabrėžė tikslus, sutampančius su bibliotekos kaip įstaigos strateginiais tikslais:

„Aš galvoju, kad bibliotekininkai visų pirma be savo tikslų, kažkokių siekių, kur žmogus ateina pas mus, turi ir savo, ar ne? Propaguoti, informuoti apie savo paslaugas, ar ne? Kad žmogus kuo daugiau žinotų, ką biblioteka gali, ką ji daro“ (I15).

Bemaž visi akcentavo tikslus, susijusius su bibliotekos misija: kaupti, tvarkyti, saugoti ir perteikti informaciją. Ši informacija gali būti įvairaus pavidalo, vis dėlto, daugumos diskutantų nuomone, pagrindinis informacijos šaltinis, sykiu ir bibliotekos tapatumo šerdis, yra knyga:

„Kuo skiriasi biblioteka? Vis tiek kiekvienas bibliotekos rengiamas renginys yra nukreiptas į knygą. Ar ji interaktyvi, ar ji kokia, vis tiek biblioteka

skirsis, kadangi viskas yra nukreipta į knygą“ (I15);

„Pats pagrindinis dalykas, kurį mes turime, tai yra knyga. Tapatumas“ (I14);

„Bet mūsų identitetas yra knyga ir informacija“ (I4);

„Ar mes nepamirštame, kad esame bibliotekoje? Kad ta edukacija vyksta bibliotekoje ir kad mes nutolstame toli nuo bibliotekos, kartais užsižaidžiam, bet mūsų tikslas vis tiek yra biblioteka, galbūt kažkokia forma – knyga. Nepamiršti. Galbūt ne knyga, tai yra informacija. Kažkokiais būdais vis tiek tai susieti su informacijos pateikimu, paieška, orientavimusi, mokėti susirasti informaciją.“ (I4).

IŠŠŪKIAI

Būtent bibliotekos tapatumo klausimas, pasak abiejų diskusijos grupių dalyvių, XXI amžiuje tapo vienu pagrindinių iššūkių. Šis iššūkis gali būti siejamas tiek su globalizacija, pasaulinių tendencijų įtaka, tiek su globalizacija, darančia ne tik teigiamą, bet ir neigiamą įtaką nedidelėms lokalioms bendruomenėms ir jų institucijoms, kurios arba uždaromos, arba priverstos priimti daugiau (kartais akivaizdžiai per daug) funkcijų:

„Biblioteka tai įstaiga, į kurią ateina pabūti vaikai. Vienintelė įstaiga, kuri liko kaime ir aš turiu būti viskuo, aš turiu būti universali. Knygos išdavimas, galima sakyti, lieka vos paskutinėje vietoje „ (I5);

„Kai mūsų rajono valdžia su kultūros darbuotojais važinėjo po Lietuvą, dalinosi patirtimi, kaip čia perorganizuoti kultūros namus, jie <..> atsivežė patirtį – yra bibliotekininkas, reiškia, biblioteka yra daugiafunkciniame centre, kultūros namų net nėra, o ten ir pirtis, ir viskas. Bibliotekininkas pardavinėja bilietus į tą pirtį, skalbinius priima. O aš klausiu, kad gal jis ir nugaras nušveičia tiems lankytojams?“ (I15);

„Bėda ir yra, kad mes nemokame įrodyti, ką darom ir ką mes turim daryti. Jums, pavyzdžiui, nekyla mintis, kad darbo birža turėtų knygą išduoti, jums nekyla idėja, kad kažkokioje dailės galerijoje ateisi ir vyks koks nors skaityvų vakaras. Bet bibliotekoje turi ir šokti, turi darbo biržą aptarnauti ir visa kita, sportuoti <...>. Mes turim pirmiausiai savo bibliotekininkų bendruomenėje išsikelti tai, kad grįžkim prie savo pirminio tikslo – pirmiausia būkim bibliotekininkai“ (I2).

Dar vienas globalizacijos padiktuotas iššūkis – sparti informacinių technologijų plėtra, panaikinanti žinojimo monopolį. Su šiuo iššūkiu susiduria tiek formalus ugdymo institucijos (mokyklos, universitetai ir kt.), tiek kitos švietimo funkcijas atliekančios institucijos, tarp jų ir bibliotekos:

„Aš matau dar vieną iššūkį, kad dabartinės visuomenės žmonės žino vis daugiau, daugiau ir daugiau. Pati visuomenė susiduria su problema, kad internetas yra laisvas, prieinamas. Valio, bet informacijos paieška, kokybiškos informacijos atranka – mes. Mano akimis, mes turėtumėm būti tie konsultantai, pagalbinkai, kurie mokytų greitai, optimaliai susirasti informaciją, kurioms jiems reikia“ (I10);

„Knygos yra lėta ir sena informacijos įsisavinimo forma. Laikas dabar yra vertybė, laiko trūkumas yra didžiausia bėda. Todėl, kai atsirado daug visko... Medijos valgo laiką. Žiūrėkit, jaunuoliai, gi jie skaito. Jie skaito savo žinutes, rašo savo ir skaito draugų žinutes. Jie skaito ištisai. Savo knygeles ir dar feisbuko komentarus. Žmogus turi daug naujų formų ir jos nukonkuruoja, o laiko nepadaugėjo“ (I3);

„Bet tai vyksta visame pasaulyje. Mes negalim stabdyti to progreso, kad ir koks jisai mums atrodytų – neigiamas ar atitolinantis nuo knygos. Na, jis neatitolina. Vis tiek mes turim eiti iš paskos, suktis, verstis ir galvoti, kaip tą žmogų <...>, tą jauną žmogų, prikviešti. Kaip pritraukti, kaip jį sugrąžinti. Nes tas atotrūkis jaučiasi. Visos medijos vis tiek atitraukia, kaip pritraukti, kaip tai padaryti, tai yra mūsų iššūkis“ (I14).

GALIMYBĖS

Kaip matyti, diskusijos dalyviai minėtame iššūkyje išvelgia ir naujai atsiveriančias galimybes. Viena tokių bibliotekos galimybių – edukacija. Pasak diskutantų, bibliotekoje organizuojami edukaciniai užsiėmimai gali padėti pritraukti naujų lankytojų, išlaikyti esamus, suburti bendruomenę ir t.t. „Edukacija – kaip būdas praplėsti biblioteką“. (I15). Sykiu tai gali tapti nauju iššūkiu, kurio priežastys labai įvairios.

Viena jų, bibliotekininkų, norinčių, o kartais priverstų, tapti edukatoriais, kompetencijos ir pasirengimo stoka:

„Kaip mums pasakė bibliotekoje prieš išvažiuojant, kad jau ta grupė, kuri grįš, bus edukacijų ekspertai. Palaukit, palaukit, po dviejų, trijų užsiėmimų mes ekspertai pasidarysim? Visiškai prasilenkia su logika“ (I12);

„Pavyzdžiui, muziejaus edukatoriai yra tam paruošti žmonės, jie dirba savo darbą, jį žino, o mes bibliotekos, vienas dalykas, neseniai pradėjom žaisti su tomis edukacijomis, mes ne tos srities specialistai esame, ne edukatoriai“ (I2).

Šį iššūkį sustiprina vaidmenų, su kuriais susiduria bibliotekininkai kasdieniame darbe, gausa, pasak diskutantų, kartais vedanti prie išsiskaidymo, paviršutiniškumo, tapatumo praradimo:

„Kuo bibliotekininkui tik netenka pabūti, ir socialiniu darbuotoju, ir mokytoju“ (I2);

„Mes – bibliotekininkai ir turėtumėm išmanyti literatūrą. Bet kur yra mūsų silpna grandis? Mes dažnai patys gerai neišmanom literatūros ir jau nebegebam ja manipuliuoti, tiek vaikų, tiek suaugusiųjų literatūra. <...> Tai, kas anksčiau būdavo, rekomendavimą žmonėms skaityti, esame praradę. Tą savo identitetą iš tikrųjų“ (I5);

„Bet, pavyzdžiui, aš neišmanau taip literatūros, kaip manyčiau, kad kai nueinu į biblioteką, man turėtų patarti. Kur tie specialistai? Mes tiesiog išsitaškėm į visai kitas sferas, niekas neberuošia šitų specialybių“ (I12);

„Kiekvienais metais į bibliotekas ateina ir dirba žmonės, kurie, kaip mes sakome, nėra tradiciniai bibliotekininkai, jau nebe. Kurie baigė universitete bibliotekininkystę, turi diplomus. Mus vadina visaip, kad mes nemokam prisitaikyti, mes konservatoriai, ne partine linkme. Bet mes sakom, kas bus, kai mes išeisim? Pensija visiems artėja“ (I15).

Kaip dar vieną iššūkį diskusijų dalyviai įvardijo administracijos ir kolegų požiūrį į edukacinę bibliotekos funkciją ir edukacinius užsiėmimus:

„Niekas iš aplinkos nesupranta šito žodžio „edukatorius“, net nežino, ką reiškia edukacija <...>. Nors mes matom, kad poreikis yra. Iš visuomenės matom. Su vaikais dirbdami mes šitą matom, suprantam ir žinom, bet nelabai kas rimtai žiūrės“ (I14);

„Bet vis tiek edukacija bibliotekoje yra kokioje penktoje, šeštoje vietoje. Kaip priedas prie n-iolikos veiklų. Tokia edukacija. Buvo, sakykim. Bet einama link to, kad ji būtų garantuota, kokybiškai garantuota“ (I4).

„Nerimtas“ požiūris į edukacines programas ir edukacinius užsiėmimus, diskusijos dalyvių nuomone, susijęs ir su klaidingu įsitikinimu, kad ši veikla siejama tik su vaikais, „vaikiškais žaidimais“:

„Mes daugiau įsivaizduojam, kad edukacija yra su vaikais. Nes yra trečio amžiaus universitetas, kas yra svarbu – mokymosi visą gyvenimą idėja“ (I14).

Toks požiūris, esą, kartais persiduoda ir bibliotekos lankytojams, edukacinių užsiėmimų dalyviams.

Užtikrinti edukacinių užsiėmimų kokybę, pasak diskutantų, kliudo ne tik palaikymo, bet ir finansavimo stoka (beje, dažnai susijusios tarpusavyje):

„Poreikį mes matom, bet jie [administracija] nesupranta. Vien jau tai parodo, kad nesupranta, kad finansavimo nėra. Jūs darykit viską, bet pinigų nėra (I14);

„Jie dar sako „rašykit projektus ir gausit pinigų“ (I12);

„Biblioteka yra labai prastoje situacijoje šiandien. Ta prasme, motyvacija, finansavimas, vadyba. Yra tikrai skystai viskas ir daug perteklinių susireikšminimų. Todėl praveisti edukacijas yra žymiai sudėtingiau negu, sakykim, muziejui. Nes negalime surinkti pinigėlių už tai, kad pasigamintum kažkokį kūrinėlį. Negali biblioteka to, kažkodėl negali“ (I3).

Diskutantų teigimu, finansavimo trūkumas neleidžia pasikviesti norimų svečių, įsigyti reikiamų priemonių, parengti norimą aplinką:

„Tokio sveiko požiūrio į technologijas norėčiau, o ne tai, kad „nustekenti“ paskutiniai kompiuteriai ir mes dar iš jų kažką sugebam išspausti“ (I4);

„Aš vis dar įsivaizduoju, kad bibliotekos turėtų būti tokios eko oazės, kur vanduo čiurlena, kaip čia kažkuri grupė buvo padariusi. Paleidusi tokią čiurlenimo muziką, sėdžiu ir galvoju: „Kaip gera“. Kažkur nuėjai, jauki erdvė, tu sėdi ant suolo ar minkštasuolio kokio, skaitai <...>. Sakykim, tose „relax‘asinėse“ zonose galėtų tilpti ir biblioterapija, visokios psichologinės paskaitos, susijusios su literatūra, su žmogaus savęs pažinimu ir tų oazių labai, labai reiktų. Tai mes matome užsieny, o pas mus tai atrodo kaip neįgyvendinama misija. Jūs esat matę Anykščiuose tą žalią sieną tokią, auga augalų. Viešpatie, atrodo tiek nedaug reiktų, bet va tokią va žalią sieną, kelis tokius krėslus. Garsą sugeba izoliuoti tas krėslas. Ar netgi masažinė kažkokia kėdė. Žmogus turi vietą, kurioje „relax‘uoja“. Dar vaikams tokios eko patalpėlės, kur jie gali ir minkyti rankomis, ir žaisti specialius žaidimus, kur autistai įsitrauktų ir būtų galima jiems dalyvauti užsiėmimuose. Tokių oazių, kurios yra ekologiškos ir patrauklios žmonėms, tokių labai labai reiktų bibliotekose. Vienas dalykas, ką tu gali įsigyti, o kitas dalykas, kaip su jomis dirbti, kad žmonės jomis naudotųsi ir tu jas įgalintum, įnorintum, įveiklintum“ (I4);

„Aš galiu papildyti. Mūsų biblioteką ruošiasi renovuoti, mes prašom, kad būtų terasa ant stogo, kaip Zarasų bibliotekoje. Tie mūsų vadai neįgalinti

yra. Jų išprašyti, atrodo, neįmanoma problema, didžiausi sunkumai. Mūsų vadyba labai žemo lygio. Aš va noriu, kad įrašas pasiektų juos, kad taptų empatiški ir suprastų...“ (I3).

Iššūkiu kaip ir galimybe diskutantai laikė konkurenciją su kitomis institucijomis – kultūros centrais, muziejais, mokyklomis:

„Mes turim didelius konkurentus. Jie nori mus labai žeminti. (I5);

„Pavyzdžiui, viena kultūros taryba finansavo mūsų projektą, viena iš tų veiklų buvo būtent aukštaitiškų juostų pynimas. Iš muziejaus mes sulaukėm kažko tokio: „Tai ką, mūsų daržą ravit?“ (I15);

„Mes [su mokytojais] konkuruojam“ (I1).

Dalies diskutantų nuomone, biblioteka (ypač mažesniuose miestuose ir miesteliuose) tiek dėl „valdžios požiūrio“, tiek dėl ribotų resursų konkurencinę kovą pralaimi. Juolab kad, pasak jų, konkurencija anaipol ne visuomet skatina pasitempti, pasiūlyti geresnę paslaugą. Konkuruojant institucijoms, vyraujant susiskaldymui ar net priešišlumui, esą, pralaimi ir vietos bendruomenė. O konkurenciją pakeitus bendradarbiavimu, laimėtų visi. Diskusijos dalyviai išvelgė itin daug bendradarbiavimo su mokykla galimybių:

„Su mokyklomis vyksta taip, kad jie ateina į mūsų erdvę, mes sukuriame jiems galimybes, priemones ir jie prasiveda pamokas“ (I3);

„Toku atveju yra galimybė būti naudingam ruošiant su vaikais pamokas. Mes net nesiteikiam mokyklų pasiteirauti, koks jų planas. Pavyzdžiui, ar žinotų bibliotekininkas, kokia yra 5-os klasės programa, kad ir lietuvių kalbos?“ (I4);

„Pavyzdžiui, ateina gimnazijos klasių kuratoriai, ne auklėtojai, jiems yra skirtos tam tikros pamokos, valandos ne bendrojo lavinimo, bet neformalaus švietimo. Jie, sakykim, bibliotekoje teiraujasi, kaip mėgsta, prieš pora dienų ar išvakarėse: „Mes norėtumėm ateiti, ar galėtumėt mums tokį užsiėmimą pageidaujama tema“. Netgi ne visą laiką galime siūlyti bibliotekoje, ką turime paruošę. Būna ir tokių skubių atvejų, kai tu gali ir turi pasiruošti per greitą laiką. Pasirodo, tu net nepagalvojai, kad tą temą gali pristatyti edukacijoje, o paskui tai tampa nuolatine, pastovia tema“ (I14).

Tačiau, kaip pastebėjo viena diskusijos dalyvių, šios galimybės bus išnaudotos tik tuomet, jei bus suinteresuotos abi pusės, vyraus ne vien pragmatiniai interesai, bet ir tarpusavio supratimas, pagarba, geranoriškumas.

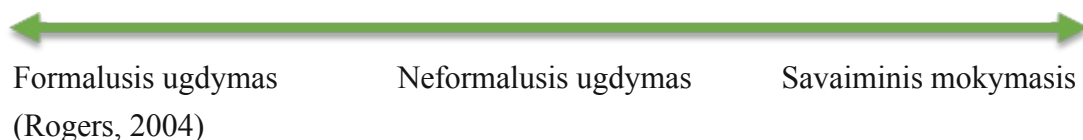
Apibendrinant abiejų fokusuotų grupių diskusijas matyti, kad pateikti vieną edukacijos bibliotekoje sampratą nėra lengva. Galima daryti prielaidą, kad tai yra susiję ne tiek su tyrimo dalyvių žiniomis ir supratimu, kiek su pačios edukacijos proceso sudėtingumu, taip pat su sąvokos neapibrėžtumu ar neteisingu jos vartojimu.

Vartodami terminą „edukacija“, diskutantai omenyje dažniausiai turėjo ne visą edukacijos (ugdymo) procesą, o atskirus jo elementus – edukacines programas, edukacinius užsiėmimus ir t.t. Edukaciją bibliotekoje diskusijos dalyviai priskyrė prie neformalaus ugdymo, pasižyminčio savanoriškumu, mokymusi iš patirties ir t.t., ir aptarė pagrindinius jos elementus: laiką, vietą, metodus ir priemones, turinį ir tikslus. Iššūkius, su kuriais susiduria bibliotekininkas-edukatorius, galima suskirstyti į subjektyvius (paties edukatoriaus kompetencijų stoka, neigiamas kolegų, administracijos ar lankytojų požiūris) ir objektyvius (globalizacijos iššūkiai, ypač technologijų plėtra, edukacijos sampratos ir turinio neapibrėžtumas, konkurencija su kitomis kultūros ir švietimo įstaigomis, finansavimo stoka). Patį edukacijos procesą išskyrė kaip iššūkį, grasinantį bibliotekos tradicijoms ir tapatumui, diskusijos dalyviai pabrėžė, kad tai galima įvardinti ir kaip dar iki galo neišnaudotą bibliotekos galimybę, ne tik sutampančią su esamomis jos funkcijomis, bet ir praplečiančią veiklos ribas.

Parengė Irena Stonkuvienė

2.1. Ugdymas: formalusis - neformalusis - savaiminis

Dėl neformaliojo ugdymo paradigmos naujumo¹ iki šiol nėra galutinai išgryninto apibrėžimo, kas vadintina neformaliuoju ugdymu. A. Rogers neformalųjį ugdymą aiškina pasitelkdamas ugdymo kontinuumo schemą, kurioje neformalusis ugdymas atskiriamas nuo griežtai struktūruoto formaliojo ugdymo ir visiškai neplanuojamo savaiminio mokymosi.

A. Rogers pažymi, kad formalusis ugdymas yra pripažįstamas a priori kaip legitimus, nes turi aiškiai apibrėžtą sistemą, kurioje dėl privalomumo įprastai yra dalyvavęs kiekvienas asmuo. Tuo tarpu neformaliuoju ugdymu plačiaja prasme yra vadinamos visos veiklos, kurios vyksta už formaliosios sistemos ribų (Rogers, 2004). Dėl tokio bendrinio apibūdinimo tampa svarbu ne tik atskirti formalųjį ugdymą nuo neformaliojo, bet ir nubrėžti liniją tarp pastarojo ir savaiminio mokymosi. Colardyn ir Bjornavold (2004), remdamiesi tarptautinių organizacijų dokumentais, siūlo tokį išgryninimą:

- **Formalusis švietimas** susideda iš mokymosi, kuris vyksta organizuotame, struktūruotame ir hierarchiškai nuosekliame kontekste (mokyklos, kolegijos, universitetai). Pagrindinė šios aplinkos paskirtis – mokymas. Formalusis švietimas veda prie formalizuoto pripažinimo (diplomai, sertifikatai). Mokymasis yra sąmoningas iš besimokančiojo perspektyvos.
- **Neformalusis mokymasis** susideda iš mokymosi suplanuotuose užsiėmimuose, kurie nebūtinai sukurti kaip mokymosi veikla, tačiau šiose veiklose mokymosi elementas yra labai svarbus. Gali būti suteikiami dalyvavimo pažymėjimai (sertifikatai). Neformalusis mokymasis yra sąmoningas iš besimokančiojo perspektyvos.
- **Savaiminis mokymasis** yra mokymasis, atsirandantis iš kasdienio gyvenimo veiklų, susijusių su darbu, šeima ar laisvalaikiu. Savaiminis mokymasis kartais vadinamas mokymusi iš patirties ir iki tam tikro lygmens gali būti suprantamas kaip atsitiktinis mokymasis. Jis nėra struktūruotas, iškeliant mokymosi tikslus, apibrėžiant mokymosi laiką ir/ar pagalbą mokantis. Čia nesuteikiami sertifikatai. Savaiminis mokymasis gali būti sąmoningas, bet dažniau yra nesąmoningas, atsitiktinis. (Colardyn, Bjornavold, 2004)

Neformaliojo ugdymo principus detalai aprašė Lietuvos neformaliojo ugdymo asociacijos atstovai leidinyje „Darbo su jaunimo grupėmis vadovas: neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje“ (Gailius ir kt., 2013). Šį leidinį labiausiai rekomenduojame skaityti tiems, kurie dirba su jaunimo grupėmis. Visgi žinant, kad jauni žmonės Lietuvoje yra nuo 13 iki 29 metų, leidinyje pristatoma

¹ Anot Mark K. Smith (2001), neformaliojo ugdymo sąvoka ugdymo diskurse atsirado XX amžiaus 7-ojo dešimtmečio pabaigoje ir buvo taikoma išskirtinai suaugusiųjų ugdymui.

medžiaga vertinga ir dirbantiems su vyresniais.

Grynųjų ugdymo formų atskyrimą žinoti svarbu, tačiau ne mažiau svarbu suprasti ir tai, kad jos yra lanksčios ir neretai persidengia, priklausomai nuo konteksto, kuriame vyksta ugdomoji veikla. Šiame leidinyje laikomės pozicijos, kad ugdomosios veiklos, vykstančios už formaliojo švietimo ribų, į kurias besimokantieji įsitraukia sąmoningai, turi būti suplanuotos, įgyvendinamos užtikrinant ugdantį palydėjimą, padedant įsisąmoninti išmokimus.

Colardyn, D., Bjornavold, J. (2004). Validation of formal, non-formal and informal learning: policy and practices in EU member states. *European Journal of Education*, Vol. 39, No. 1., p.69-89

Gailius et al. (2013). *Darbo su jaunimo grupėmis vadovas: neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje*. Vilnius: Firidas.

Rogers, A. (2004). Looking again at non-formal and informal education – towards a new paradigm. Prieiga internete <http://infed.org/mobi/looking-again-at-non-formal-and-informal-education-towards-a-new-paradigm/>

Parengė Justina Garbauskaitė-Jakimovska

2.2. Ugdytojas

Lietuvoje ugdantį darbą dirbantys asmenys turi daug pavadinimų, priklausomai nuo konteksto bei organizacijos, kurioje dirba. Mokykloje veikia mokytojai, mokytojų padėjėjai, socialiniai pedagogai, psichologai, neformaliojo švietimo mokytojai, laisvieji mokytojai. Nevyriausybiniuose organizacijose veikia lektoriai, mokymų vadovai, fasilitatoriai, moderatoriai. Laisvai samdomais darbuotojais (freelance) dirba lektoriai, mokymų vadovai, fasilitatoriai, koučingo specialistai, supervizoriai ir kiti. Jaunimo centruose dirba jaunimo ir/arba socialiniai darbuotojai. Vaikų ir jaunimo centruose dirba neformaliojo ugdymo mokytojai, socialiniai darbuotojai, jaunimo darbuotojai. Kultūros centruose, daugiafunkciniuose centruose dirba kultūros darbuotojai, socialiniai darbuotojai ir kt. Ugdomosios veiklos vyksta įvairiose erdvėse, įskaitant bibliotekas, muziejus. Čia ugdytojai dažniausiai vadinami edukatoriais (Grigas, 2013). Ši pareigybė įteisinta ir įstatymiškai¹. Įstatyme minimas ir edukacinių programų vadovas. Tačiau mūsų tikslas ne pateikti pareigybės aprašus, o aptarti ugdytojo kompetencijas².

Nėra vieno universalaus sąrašo, apibrėžiančio visiems ugdytojams reikalingas kompetencijas. Griežtai apibrėžti yra tik reikalavimai mokytojams (žr. Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007). Tuo tarpu dirbant pagal neformaliojo ugdymo principus³, pasirengimas ugdyti neretai yra tik paties ugdytojo ir jo atstovaujamos organizacijos reikalas. Jaunimo politikos srityje ugdantį darbą su jaunais žmonėmis vykdo jaunimo darbuotojas, kurio „kompetencijas sudaro bendrosios kompetencijos: asmeninė kompetencija, socialinė kompetencija, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencija, komunikavimo kompetencija, pažinimo kompetencija, mokėjimo mokytis kompetencija; dalykinės darbo su jaunimu kompetencijos, metodinės kompetencijos, specialiosios kompetencijos ir kt.“ (Jaunimo darbuotojų veiklos aprašas, 2013). Įvairiuose leidiniuose apie ugdymą galima rasti skirtingų ugdytojams rekomenduojamų turėti kompetencijų ar gebėjimų sąrašų.

Pavyzdžiui, **esminiai ugdytojo gebėjimai** (pagal Pretty, 1995):

- Sugebėjimas parodyti pritirimą ir palankumą mokiniams (besimokantiesiems);
- Sugebėjimas suburti grupę ir ją valdyti neribojant ir nekenkiant jai;
- Mokymo ir bendravimo būdas, generuojantis ir naudojantis dalyvių idėjas ir gebėjimus;
- Dalyko išmanymas ir patirtis;
- Gebėjimas organizuoti taip, kad pakaktų išteklių ir praktiniai aspektai eitų sklandžiai;
- Gebėjimas identifikuoti ir išspręsti dalyvių problemas;

¹ Įstatymas Dėl valstybės ir savivaldybių įstaigų kultūros ir meno darbuotojų veiklos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/06435ff09d7611e796fec328fe7809de?jfwid=a82o57g8p>

² Kompetenciją sudaro žinios, gebėjimai ir vertybinės nuostatos

³ Savanoriškumas, specifinė aplinka, aktyvus dalyvavimas (įsitraukimas), visumos principas, mokymasis iš patirties, atviras ir neformalus bendravimas, nekonkurencinės aplinkos kūrimas, į grupės procesą orientuotas ugdymas(is) (Gailius et al., 2013)

- Entuziazmas dalykui ir gebėjimas įdomiai jį pateikti;
- Lankstumas ir besikeičiančių dalyvių poreikių atliepimas.

Etiškas ugdytojas gali būti apibūdinamas kaip (pagal Paige, 1993)

- Besimokantis visą gyvenimą;
- Atsidavęs savo (profesiniam) tobulėjimui;
- Atsidavęs kitų (profesiniam) tobulėjimui;
- Supranta ir padeda valdyti rizikas, kylančias besimokantiems asmenims;
- Dalinasi žiniomis ir gebėjimais su kitais;
- Geba išlaikyti tinkamą pusiausvyrą tarp artumo ir atstumo nuo dalyvių (profesinės ribos);
- Yra atvirai save parodantis ir kritiškas;
- Tiksliai realizuoja įgūdžius ir programas;
- Yra jautrus besimokančiųjų poreikiams;
- Naudoja turinį ir procesus, atitinkančius turimus įgūdžius;
- Sukuria palaikančią mokymosi aplinką.

Nepriklausomai nuo konteksto, kuriame dirbama, dažnai yra išskiriami 3 ugdytojų tipai: lektorius, mokymų vadovas ir fasilitatorius (moderatorius). N. Highmore Sims 2006-aisiais aprašė ugdytojų darbo požymius:

1. **Lektorius / besidalinantis informacija**

1.1. Charakteristika:

- Dažniausiai stovi prieš auditoriją (90-100% laiko);
- Dažniausiai matomas kaip tam tikros srities ekspertas;
- Didžioji dalis informacijos perduodama verbaliai, pristatant modelius ir taikant vizualizacijas;
- Gali būti puikus oratorius, sakyti viešąsias kalbas;
- Dažnai stovi truputį atsitraukęs nuo auditorijos jos priekyje. Grupė sėdi eilėmis, kartais prie stalų;
- Užsiėmime yra mažai arba visai nėra vietos lankstumui, dalyvių poreikių atliepimui, pakeitimams.

1.2. Priemonės:

- Vizualinės priemonės: „Powerpoint“, nuotraukos, filmai, konferenciniai blonknotai (retai);
- Dalomoje medžiagoje daug teksto;
- Ant sienų ar kitur nėra vizualizacijų, vizualizacijos nenaudojamos grupių pristatymuose.

1.3. Modelis:

- Informacijos perdavimo modelis;
- Labai mažai arba jokio auditorijos įsitraukimo;
- Klausimai užduodami pabaigoje kaip formalus apibendrinimas.

2. Mokymų vadovas (trainer) / lyderis

2.1. Charakteristika:

- Daugiausia laiko (60-80%) praleidžia stovėdamas prieš auditoriją, bet daug daugiau juda tarp dalyvių, įsitraukia į interakciją;
- Nebūtinai privalo būti ekspertas, bet iš jo tikimasi „pokalbio vedimo“;
- Didžioji dalis informacijos yra žodinė su tam tikromis demonstracijomis ir diskusijomis paremtais užsiėmimais ar grupių debatais;
- Daugiau interaktyvumo reiškia mažiau dėmesio viešojo kalbėjimo įgūdžiui ir didesnę lankstumą atliepti grupės poreikius;
- Dažniausiai stovi grupės priekyje arba prisėdęs (pasirėmęs) ant stalo, grupei sėdint puslankiu, kabareto stiliumi arba aplink stalą.

2.2. Priemonės:

- Labiau tikėtina, kad naudos konferencinius lapus;
- Kitos vizualinės priemonės („PowerPoint“, „Prezi“);
- Gali išdalinti papildomas priemones ir jas naudoti užsiėmimų metu;
- Dalyviams gali būti išnaudotos mokomosios knygos, su kuriomis dirbama užsiėmimuose.

2.3. Modelis:

- Dalinimosi žiniomis modelis;
- Aktyvaus dalyvavimo, taigi tinkamas žinių ir įgūdžių tobulinimui;
- Klausimai sesijų pabaigoje arba jų metu.

3. Fasilitatorius / konsultantas

3.1. Charakteristika:

- Gali būti auditorijos priekyje, viduryje, grupės dalimi, nuolat judėti, taigi nėra sutelkęs galios savo rankose;
- Vienintelė reikalinga ekspertizė – fasilitavimo įgūdžiai;
- Truputis žodinės informacijos (20-30%), bet daugiausiai iš užsiėmimų apibendrinimų, diskusijų ir kt.;
- Labai daug aktyvaus dalyvavimo, interaktyvių užsiėmimų; fasilitatorius daug bendrauja su dalyviais (individualiai arba su visa grupe) užsiėmimų metu;
- Gali sėdėti rate su dalyviais arba puslankiu, bet visuomet tame pačiame lygyje.

3.2. Priemonės:

- Tikėtina, kad naudos daug įvairių vizualinių, garso ir kinestetinių priemonių;
- Vizualinės priemonės tikriausiai bus konferenciniai lapai ir plakatai;
- Dalomoji medžiaga bus interaktyvi.

3.3. Modelis:

- Dalinimosi patirtimi ir įgūdžiais modelis;
- Praktiškas, todėl tinka įgūdžių tobulinimui;
- Tikimasi daug indėlio ir dalyvavimo iš grupės;

- Skatinama nuolat užduoti klausimus.

Atkreiptinas dėmesys, kad gryniesi tipai realybėje neegzistuoja ir kiekvienas, dirbantis ugdantį darbą su grupe, priklausomai nuo situacijos, asmenybės, preferencijų, ugdymo tikslų, grupės, su kuria dirbama, renkasi tam tikrą darbo būdą ir laikyseną, kuris jam tuo metu labiausiai tinka. Ugdytojui itin svarbu save pažinti ir rasti sau tinkamiausią prieigą.

Gailius et al. (2013). *Darbo su jaunimo grupėmis vadovas: neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje*. Vilnius: Firidas.

Grigas, V. (2011). Bibliotekininko edukatoriaus ugdymo galimybės: Lietuvos atvejis. *Informacijos mokslai*, t. 58, p. 74-93.

Highmore Sims, N. (2006). *How to Run a Great Workshop: The Complete Guide to Designing and Running Brilliant Workshops and Meetings*. Philadelphia: Trans-Atlantic Publications.

Įstatymas *Dėl valstybės ir savivaldybių įstaigų kultūros ir meno darbuotojų veiklos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo*. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/06435ff09d7611e796fec328fe7809de?jfwid=a82o57g8p>

Paige, R. M. (1993). *Education for the intercultural experience*. Yarmouth Maine: Intercultural Press.

Pretty, N. J. (1995). *Participatory learning and action*. London: IIED.

Parengė Justina Garbauskaitė-Jakimovska

2.3. Metodų pasirinkimas

Siekdami nedauginti tos pačios informacijos siūlome skaityti T-kit Nr. 6 „Mokymo pagrindai“, p. 55-56. Apie metodus teisingai yra parašę Gailius ir kt. (2013): „Įvairūs metodai – pagalba <...> daryti tam tikras pedagogines intervencijas. Metodai – tai įrankiai, o kaip jais naudotis reikia žinoti ir mokėti tai daryti. Gerų ar blogų metodų nebūna. Metodas yra veiksmingas tada, kai yra laiku ir vietoje panaudotas. Jiems pasirinkti ir sėkmingai juos pritaikyti yra būtina aiškiai suformuluoti grupės ir/arba vadovų komandos tikslus. Iškelti tikslai turi atitikti esamą situaciją (čia ir dabar). Nesant aiškaus tikslo, grupės nariams yra kur kas sunkiau priimti metodą, nes jie negali suvokti pasiūlyto metodo prasmės. Nesuvokiant metodo prasmės, dažnai jis yra laikomas žaidimu, tokiu atveju „pametami“ ugdymojo pedagoginiai siekiai. Priimti metodą, vadinasi, suprasti jo tikslą, dalyvauti jame ir įgyti naujos patirties.“ (2013, p. 77)

Siekiant tikslingai taikyti metodus, pravartu išmanyti bazinius metodus, vėliau juos išbandžius ir jais remiantis, konstruoti sudėtingesnes užduotis. Baziniai metodai puikiai aprašyti praktiniame vadove, parengtame Europos Tarybos „Kompasas – žmogaus teisių ugdymo vadovas darbe su jaunimu“. Lietuviškai jį galima rasti bibliotekose, o anglų kalba patogų skaityti čia: <https://www.coe.int/en/web/compass/using-compass-for-human-rights-education#Basic%20methods%20that>

Gailius et al. (2013). *Darbo su jaunimo grupėmis vadovas: neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje*. Vilnius: Firidas.

Mokymo pagrindai, Mokymo vadovas. T-kit Nr. 6. Prieiga internete: <http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/T-kit-006.pdf>

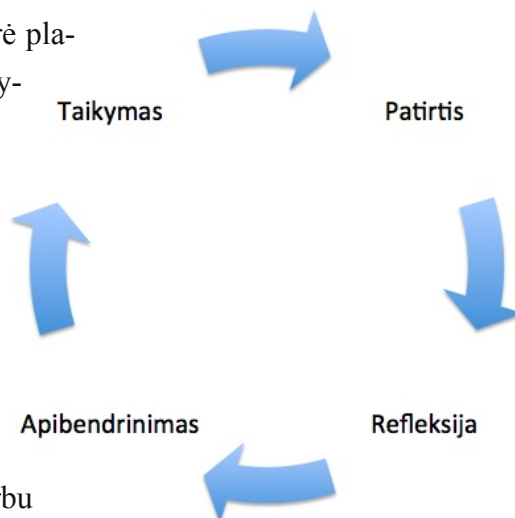
Using Compass for human rights education. Prieiga internete: <https://www.coe.int/en/web/compass/using-compass-for-human-rights-education#Basic%20methods%20that>

Parengė Justina Garbauskaitė-Jakimovska

2.4. Patirtinis mokymasis

Kaip rašo Lietuvos neformaliojo ugdymo asociacijos nariai Gailius ir kt., „mokymasis iš patirties (patirtinis mokymasis) – tai procesas, kurio metu dalyviai per tam tikrą patyrimą įgyja žinių ir įgūdžių, kuriuos vėliau gali pritaikyti kasdienėje veikloje.“ (2013, p. 58) Zlataravičienė ir kt. apibrėžia, kad „pedagogikoje patyrimai gali būti pageidaujami ir norimi, tačiau sunkiai planuojami ir nuspėjami. Jie yra atsitiktiniai, netyčiniai nutikimai, kurie vadovaujantis asmenine klasifikacija, suskirstomi į patyrimų grupes, o per refleksiją ir palyginimus su kitais patyrimais po tam tikro laiko virsta patirtimi (A. Reiners, 1995, cit. pg. Zlataravičienė, A. ir kt. 2008). Kadangi patyrimai yra atsitiktiniai ir asmeniniai, sunku juos tikslingai pakreipti ir pedagogiškai suplanuoti. „Modernios patyrimo pedagogikos ugdomasis kompleksas sudarytas taip, kad mokymosi tikslas, poveikis ir patirtis būtų įmanomi“ (B. Heckmair, 1999, cit. pg. Zlataravičienė, A. ir kt. 2008). Tačiau šiuolaikinė patyrimo pedagogika patyrimo kilmės ar atsiradimo priežasties problemos nenagrinėja, ji dėmesį sutelkia ties tiesioginės ir asmeninės patyrimo poveikio kokybės problema.“ (Zlataravičienė, A. ir kt. 2008, p. 9)

D. A. Kolb, bendradarbiaudamas su R. Fry, sukūrė plačiai taikomą modelį, kuris paaiškina, kaip vyksta mokymasis iš patirties. Modelį sudaro konkreti patirtis, stebėjimas, refleksija, abstrakčių konceptų konstravimas, jų išbandymas kitose situacijose. D. A. Kolb ir R. Fry teigia, kad mokymosi iš patirties procesas yra spiralinis ir vyksta visą gyvenimą (cit. pg. Gailius ir kt. 2013).

Kartais, supaprastinant, mokymąsi iš patirties norima vadinti mokymusi iš klaidų. Autorių manymu, svarbu šios klaidos nedaryti. Mokomasi iš įvairių patirčių: ir sėkmingų, ir nesėkmingų. Mokymosi iš patirties esmė – sąmoninga, laiku vykdoma veiklos refleksija. „Pagrindinis mokymosi iš patirties (angl. experiential learning) išskirtinumas yra tai, kad besimokantysis laikomas ne mokymo ar instruktavimo objektu, o mokymosi subjektu, t. y. mokymas nėra traktuojamas kaip žinančiojo pagalba nežinančiam. Mokymasis patirtiniu būdu suprantamas kaip bendradarbiavimas tarp mokytojo ir besimokančiojo, siekiant stiprinti savarankišką mokymąsi, skatinti asmeninius atradimus ir išvadas. <...> tiek ugdomojo proceso organizatoriai, tiek ugdytiniai daro įtaką mokymosi procesui ir jo rezultatams. Tuo tarpu labiau tradicinis mokymas – instruktuojant – geriau tinka, kai mokymosi turinys yra objektyvus ir vienareikšmis, kai galimi vienareikšmiai „taip ir ne kitaip“ atsakymai. Kai mokymosi objektas yra subjektyvus (pvz., konfliktų sprendimas), labiau tinka patirtinė metodika, leidžianti atrasti atsakymus per savo konkrečią patirtį, veikti „čia ir dabar“ kontekste, suprasti ir apibrėžti reiškinius savais žodžiais.“ (Gailius ir kt. 2013, p. 57) Čia svarbu suprasti, kad ne visas mokymasis yra ir turi būti patirtinis.

Refleksija ugdymo ir socialinėse srityse yra tapusi bendrinio, dažnai taikomu žodžiu, kartais pamirštant, kokią prasmę refleksija turi ir kaip taikoma ugdymo procese. Refleksija tai įrankis arba procesas, padedantis ugdyti sąmoningumą ir išitraukimą į mokymosi procesą, tampant turinio kūrėju. Refleksija suteikia patyrimui vertę. Egzistuoja skirtingos nuomonės, kaip refleksijos procesas turėtų būti vykdomas ar vedamas: vieni šaltiniai rekomenduoja pirma imtis įvykusio proceso dekonstravimo, po to pereiti prie kilusių jausmų, vėliau įsivardyti, kas sekėsi gerai ir ką būtų galima tobulinti, galiausiai aptarti kitas patyrimo metu išryškėjusias temas. Kitur galime rasti rekomendaciją pradėti nuo jausmų ir tik po to gilintis į tai, kas įvyko (Gailius ir kt., 2013). Dar kituose šaltiniuose į refleksiją primygtinai siūloma nežiūrėti kaip į suplanuotą klausimų eiliškumą, o sekti grupę ir priimti refleksijos procesą kaip organišką, o ne organizuotą procesą (Jakubė ir kt. (sud.), 2016). Taigi ugdytojas čia taip pat turėtų išbandyti įvairius būdus ir atrasti sau tinkamiausią, priimtinausią, konkrečiai ugdymo situacijai palankiausią principą.

Refleksija gali būti vykdoma individualiai – rašant dienoraštį, atsakant į pateiktus klausimus, piešiant, lipdant. Gali būti atliekama porose pasitelkiant dialogą, atliekant užduotį arba atliekant interviu – klausinėjant vienas kito. Mokymosi proceso aptarimas ir įprasminimas gali vykti ir mažose (4-6) asmenų grupėse. Tokiu atveju rekomenduojame grupei turėti aptarimo moderatorių. Aptarimas mažose grupėse patogesnis nei aptarimas didelėje (visoje) grupėje, nes mažesnėse grupėse drąsiau pasisakyti. Visgi norint turėti bendrą vaizdą ir aprėpti visų dalyvavusiųjų patirtį, geras būdas yra refleksija visoje dalyvių grupėje. Tuomet atsiskleidžia patirčių įvairovė, galime dirbti su jų visuma, neignoruodami pozityvių ir negatyvių išgyvenimų.

Gilintis į refleksiją anglų kalba galima leidinyje, kuris parengtas tarptautinės ekspertų grupės iš universitetų ir nevyriausybinų organizacijų. Šiame leidinyje rasite patarimų, kaip vesti refleksijos ir tuo pačiu ugdymo procesą, ko galima tikėtis iš ugdytinių ir kt. https://www.reflecting.eu/wp_content/uploads/2016/08/Holding-the-space-website-small.pdf

Gailius et al. (2013). Darbo su jaunimo grupėmis vadovas: neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje. Vilnius: Firidas.

Jakubė et al. (Eds.) (2016). Holding the space: facilitating reflection and inner readiness for learning. Ghent: Sintjoris, Graphius. Prieiga internete https://www.reflecting.eu/wp_content/uploads/2016/08/Holding-the-space-website-small.pdf

Zlataravičienė, A. ir kt. (2008). Patyrimo pedagogika ir jos taikymas. Prieiga internete <http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/Patyrimas.pdf>

Parengė Justina Garbauskaitė-Jakimovska

2.5. Terminijos painiava: edukacija ar ugdymas?

V. Lamanuskas, svarstydamas ugdymo mokslo terminijos klausimus, teigia, kad pagrindiniais edukologijos terminais derėtų laikyti ugdymą, švietimą, auklėjimą, lavinimą ir mokymą. Jo nuomone, edukologų polinkis užsiimti „edukaciniais tauškalais“ (angl. edubabble) ir „vartoti kuo daugiau įmantrių terminų ar sąvokų, tikintis, kad pats darbas taps solidesnis, moksliškesnis“ (p.4), taip pat pseudonaujumo paieškos veda prie daugiaprasmiškumo, gausybės įvairių sinonimiškų terminų atsiradimo, galop prie nesusikalbėjimo. Prie tokių, jo žodžiais tariant, keistų terminų mokslininkas priskiria „edukacinę pamoką“, „edukacinį paedukavimą“, „edukacinį filmą“, „edukatyvų žmogų“, „edukatorių“ ir t. t. (Lamanuskas, p.4). Tačiau ar pats žodis „edukacija“ taip pat nėra vienas tų „keistų“ ir „sinonimiškų“ terminų? L. Jovaišos „Enciklopediniame edukologijos žodyne“ (2007), į kurį dažniausiai atsiremia terminijos pinklėse atsidūrę edukologai, termino „edukacija“ nėra. Tačiau pats terminas edukologų yra gana dažnai vartojamas, ypač kalbant apie ugdymo erdves, socialinį ugdymą. Atsiranda ir nauji junginiai tokie kaip „gyvoji edukacija“, „sumanioji edukacija“ ir t.t. (Kvieskienė, 2015). Tačiau bene dažniausiai edukacijos terminas vartojamas kultūrinio ugdymo kontekste. Ypač jį pamėgę muziejininkai.

Teigiama, kad terminai muziejų edukacinė veikla ir edukacinės programos Lietuvos muziejuose prigijo 1996 metų pavasarį, kai Nidoje buvo surengtas seminaras „Muziejai: edukacinės veiklos kryptys ir perspektyvos“, o galutinai įsitvirtino 1997 m. (Kopač, 2008, p.9). Taip ilgainiui muziejinė edukacija pakeitė iš vokiškosios tradicijos atėjusią muziejinę pedagogiką (Keršytė, 2005). Analogišką, tik galbūt mažiau intensyvią procesą galima buvo stebėti ir bibliotekų, kaip neformalaus ugdymo institucijų, veikloje, iš vartosenos pamažu nykstant bibliotekinės pedagogikos terminui (Sibrian, 2009). Viena iš objektyvių šio proceso priežasčių – pedagogikai, labiau siejamai su vaikų ugdymu, neaprėpiant ugdymo kaip permanentinio, visą gyvenimą trunkančio proceso (Jovaiša, 1994). Kitos priežastys buvę labiau subjektyvios: pedagogikos terminas imtas laikyti „senamadišku“ ir išsisėmusiu. Tikriausiai ne ką mažiau svarbus buvęs ir mokslinės literatūros, tyrimų ataskaitų, metodinės medžiagos anglų kalba populiarėjimas. Kaip pripažįsta patys muziejininkystės specialistai, gali būti, kad tiesiog nepavyko išvengti angliško žodžio education, reiškiančio tiek švietimą, tiek ugdymą, vertimo pinklių (Kopač, 2008, p. 14), o žodis „edukacija“ leido pernelyg nesigilinti į verčiamą turinį, spėliojant ugdymas ar švietimas turimas omenyje. Matyti, kad ir dabar neapsisprendžiant, kurį žodį pasirinkti, ar tiesiog siekiant į verčiamą tekstą įnešti žaismės ir skambesio, „edukacija“ vartojama kaip švietimo, o dar dažiau ugdymo sinonimas. Pavyzdžiui, pateikiant ištrauką lietuvių kalba iš ataskaitos „Visų mūsų ateities perspektyvos: kūrybiškumas, kultūra ir švietimas“, 1999 m. parengtos Jungtinės Karalystės Nacionalinio kūrybiško ugdymo ir kultūrinės edukacijos patariamojo komiteto (angl. National Advisory Committee on Creative and Cultural Education), pastarojo pavadinimas, vietoj kūrybiško ir kultūrinio ugdymo“ verčiamas pridodant žodį edukacija. <http://www.kurybinespartnerystes.lt/admin/spaw2/uploads/files/Visu%20musu%20ateities%20perspektyvos.pdf>

Pats savaime sinonimų vartojimas nėra blogas, nors, be abejojant, esant lietuviškam termino atitikmeniui, jį derėtų ir rinktis. Didesnė painiava atsiranda, kai žodis edukacija imamas vartoti vietoj žodžių junginių „edukacinis užsiėmimas“, „edukacinė programa“ ir pan.: „Taip gali susiklostyti ir juokinga dviprasmybė, kurią taikliai pastebėjo humoro meistras Haroldas Mackevičius, klausdamas, kas yra „ta arbatžolių edukacija – čia aš eduokuosiu arbatžolės, ar arbatžolės mane eduokuos?“ . Siekiant to išvengti, terminus derėtų aiškiau apsibrėžti ir vartoti korektiškai, o norint pasitikrinti, galima imtis tos pačios sinonimų taktikos: jei neskamba molio/ duonos/knygos ar kokio kito negyvo daikto ugdymas, beprasmė bus ir molio/ duonos/ knygos ar kokio kito negyvo daikto edukacija.

Šią taktiką galima naudoti ir kalbant apie ugdomosios (edukacinės) veiklos formas, metodus. Pavyzdžiui, „muziejuje atsirado galimybė plėsti edukacinių užsiėmimų tinklą, siūlyti įvairių temų, kryptų ir pobūdžių edukacines programas, ekskursijas, paskaitas, kūrybines dirbtuves visoms amžiaus grupėms, edukacines pamokas mokykloje ar kitoje įstaigoje“ (Muziejų edukacinės programos, 2014, p.24). Ar gali būti „edukacinė pamoka“? Čia gi reikėtų klausti, kokia turėtų būti pamoka, kad ji pati savaime nebūtų edukacinė, ugdomoji? Juk bet kurios pamokos tikslas yra ugdymas, vienokių ar kitokių žinių, gebėjimų ir įgūdžių plėtotė.

Todėl ir siauras formalus (esą savaime ribotas, perteikiančio tik informaciją, orientuoto į dalykų žinias) ir neformalus ugdymo (esą visuomet efektyvus, ugdančio įgūdžius ir bendrąsias kompetencijas) priešpastatymas, kultūrinės (bibliotekų, muziejų, teatrų ir t.t.) edukacijos atskyrimas nuo bendrojo ugdymo gali būti nebent dirbtinai sukonstruoti, nenaudingi nei švietimo, nei kultūros įstaigoms, ugdytojams, juolab besiuogdantiems. Sekant šiuo požiūriu, kultūrinė edukacija gali būti suprantama kaip viena ugdymo funkcijų. (<http://www.kurybinespartnerystes.lt/admin/spaw2/uploads/files/Visu%20musu%20ateities%20perspektyvos.pdf>), bendrojo švietimo/ugdymo dalis, „tam tikra veikla, apimanti polemiką su dabartiniu pasauliu ir atverianti kiekvienam galimybę dalyvauti socialiniuose, kultūriniuose ir politiniuose procesuose“ (Herlemann, 2013). Derėtų pažymėti, kad nors pagrindinis kultūros ir švietimo politikų, o taip pat ir praktikų dėmesys skiriamas vaikų ir jaunimo kultūrinei edukacijai, amžius nėra ir negali būti pagrindinis ugdymo(si) veiksnys.

Jovaiša, L. (2007) Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gimtasis žodis.

Jovaiša, L. (1994). Edukologijos pradmenys. Antras leidimas. Vilnius :Vilniaus universiteto leidykla.

Helerman, K. (2013). Kultūrinė edukacija - kas tai? Prieiga internete: <https://www.goethe.de/ins/lt/lt/kul/mag/20490213.html>

Keršytė, N. Muziejų edukacija ir mokymas(is). Muziejų edukacinės programos. Teorija. Praktika. Straipsnių rinkinys. Vilnius, 2005, p. 2–4.

Kopač, R. (2008). Edukacijos pobūdis Lietuvos Nacionaliniame ir Lietuvos Dailės muziejuose. Magistro darbas, Vilnius: Vilniaus universitetas.

Kūrybinės partnerystės. Prieiga internete:

<http://www.kurybinespartnerystes.lt/admin/spaw2/uploads/files/Visu%20musu%20ateities%20perspektyvos.pdf>

Kvieskienė, G. (2015). Sumanioji edukacija – socialinėms industrijoms. Socialinis ugdymas, t. 41(2), p. 5–16.

Lamanauskas, V. (2010). Svarbiausių ugdymo mokslo terminų apibrėžtis. Prieiga internete: <http://oaji.net/articles/2014/513-1394056141.pdf>

Muziejų edukacinės programos. Teorija, praktika (2014), Vilnius: Lietuvos muziejų asociacija švietimo sekcija.

Sibrian, I. (2009). Metodologiniai skaitymo kultūros tyrimų aspektai: pedagoginė paradigma Lietuvos bibliotekininkystėje po 1918 m. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.

Parengė Irena Stonkuvienė

3. Laiškai kolegoms

Mielas bibliotekininke, edukatoriau, kolega,

Dvi dienas dalyvavome mokymuose ant nuostabaus ežero kranto, nuostabios sodybos apsupty.

Abi dienas bandėme aiškintis, kurti, spręsti, žaisti, ieškoti, kas gi ta edukacija?

Vaikščiojom apie ją skausmingai, ilgai ir vis tiek tai liko neišspręsta, bet!!!

Mes labai norime perduoti žinias, kurios praverstų Tavo darbe ir kad Tu nedarytum tų klaidų, kurias mes išmokome. Edukacija turi turėti tikslą, užduotis. Būtina:

1. Numatyti tikslinę grupę, užsiėmimų trukmę ir efektyviai išnaudoti laiką;
2. Turėti atsarginį variantą, jei, pavyzdžiui, paveda technologijos;
3. Suburti bendraminčių komandą, pasiskirstyti darbus, numatyti kiekvieno vaidmenį.

Kad ir ką bekurtum ar bedarytum, tegu Tave veda edukacijos vingiais Meilė Knygai.

Ei, kolega,

Nepasiduok – tapk kuo nori – būk edukatoriumi! Manau, kad tam Tu turi viską: informaciją, sugebėjimus, idėjas, ryžtą! Gal per mažai pasitikėjimo ir... neišlaisvintą fantaziją. Bet visa tai yra tikrai pasiekama, įgyjama, o Tavo idėjos mums yra labai reikalingos ir svarbios, Tavo žinios – neįkainojamos. Tad nesislėpk, share'ink! Gelbėk Lietuvą!

Sveiki,

biblioteka yra knygų lobynas. Nepamirškite to! Mūsų misija – savo darbą sieti su knyga, per knygą ir dėl knygos. Nepaisant to, kai yra reikalaujama būti edukatoriais-ekspertais, jūs tą misiją nešat ir nešėt visada! Nepaisant to, kad tai nebuvo įvardijama kaip edukacija.

Linkime būti charizmatiškais, suburiant į savo parengtus užsiėmimus smalsius, žingeidžius dalyvius.

Mielas kolega,

Žinome Tavo norą ir troškimą tapti edukatoriumi ir suprantame Tavo slaptas baimes. Baimės niekur nedings, bet pasitikėk mumis, „drąsus ne tas, kuris nieko nebijo, o tas, kuris bijo, bet daro.“ Būk drąsus! Ženk kartu su mumis į šį naują, veržlų atradimų ir ieškojimų pasaulėlį. „Carpe diem“ kartu su mumis. Mes Tavęs laukiam!

Visada su Tavim!

Laba diena,

rašome Tau laišką iš nerealių edukacinių kursų, kurie vyko nuostabiai gražioje Karališkio sodyboje. Norime pasakyti, jei dar bus tokie kursai, turi būtinai dalyvauti. Pagaliau paaiškėjo, kas per biesas ta edukacija. Turėjome galimybę patys sukurti edukaciją, išmokome dirbti grupėse. Nors pradžioje galvojome, kad visa tai neįmanoma, tačiau lektorės, o jos labai šaunios, tai Irena ir Justina, kurios puikiai išmanė savo darbą, visa tai perteikė mums.

Praktinių užsiėmimų dėka galėjome patys atsiskleisti ir įvertinti savo galimybes. O daugiau apie visa tai sužinosi atvykusi į seminarą!

Bibliotekininkui-edukatoriui

Mielas ir šaunus kolega. Šią nuostabią dieną pilni įkvėpimo kviečiame įsilieti į mūsų bibliotekininkų-edukatorių gretas.

Tėvynė pavojuje. Reikia savanorių, gelbėtojų, mokytojų, Jūsų veikla svarbi ir reikšminga, įdomi ir kūrybinga.

Nežadame lengvo, savaime suprantamo ir paprasto kelio. Pripažinimas ateis ne iš karto, greičiausiai po mirties.

Žadame daug smalsių, žingeidžių, draugiškų ir pasitikinčių edukacijos dalyvių.

Edukacinių veiklų rezultatai prisidės prie mūsų krašto žmonių gražesnės, prasmingesnės ir sveikesnės ateities.

Atlėk, įgysi sparnus.

Miela bibliotekininke,

Dalyvavau edukatorių stovykloje ir noriu pasidalinti kai kuriomis mintimis, įgyta patirtimi, kilusiomis abejonėmis. Buvo ne kartą akcentuojama, kad edukacija yra svarbi kiekvienos bibliotekos veiklos sritis. Gavome teorinių ir psichologinių žinių. Aktyviai dalyvavome grupių darbe. Kūrėme edukacinę programą „(Ne)atrastas šeimos albumas.“ Ta tema buvo pasirinkta visų stovyklos dalyvių nuomone. Mes kūrėme, parengėme ir pravedėme užsiėmimą „Pažvelk į senąją fotografiją detektyvo akimis“. Dalyvavome kitų grupių parengtuose užsiėmimuose. Tai buvo dideliu iššūkiu mums. Reikėjo dirbti grupėse su anksčiau nepažįstamais žmonėmis. Tai buvo labai gera patirtis, kuri sukėlė daug įdomių minčių, idėjų, kurias galėsime pritaikyti savo darbe bei pasidalinti su kolegomis. Buvo daug kalbėta, diskutuota, bet taip ir liko atviras klausimas „Kas yra edukacija bibliotekoje ir kokios yra jos ribos?“ Tai ir būtų temos būsimiems mokymams, kuriuose patartume Jums dalyvauti!

Su meile.

4. Ugdymo (edukacinės) programos kūrimas

Ugdymo programos kūrimui galioja tie patys principai kaip ir metodų pasirinkimui: pradedame nuo poreikių išsiaiškinimo ir tikslo ugdymo programai išsikėlimo. Dažna pradedančių ugdytojų problema – metodų taikymas, nesigilinant į jų esmę, atvirą ir paslėptą turinį. Tas pats daroma ir su programomis, kurios tampa žinomų metodų, o kartais tiesiog veiklų, neturinčių jokios ugdomosios vertės, rinkiniu. Siekdami to išvengti domimės metodais, jų paskirtimi, taikymu, suderinamumu. Sudarant ugdymo programą svarbu atsiminti, kad metodai tėra įrankiai, kurie padeda pasiekti išsikeltus ugdymo tikslus. Kuriant ugdymo programą rekomenduojame pirmiausia atsakyti į šiuos klausimus: kas yra jūsų ugdymo programos *tikslinė grupė*? Koks grupės amžius, lytis, ką jie mėgsta, kuo pasižymi, su kokiomis problemomis susiduria, kokie šios grupės mokymosi poreikiai? Koks mokymosi programos *tikslas*? Kokie *uždaviniai*? Kokių rezultatų tikėtės? Kokias kompetencijas dalyviai patobulins? Kaip vertinsite, ar pavyko pasiekti rezultatą? Kiek laiko turite programai įgyvendinti? Kas Jums gali padėti įgyvendinti programą?

Atsakius į šiuos klausimus galima pradėti planuoti žingsnius (užsiėmimus), kurie padės Jums kartu su tiksline grupe pasiekti programos tikslą. Jeigu sugalvotai programos daliai nerandate pagrindimo ir ši dalis niekaip Jūsų nepriartina prie iškelto ugdymo programos tikslo, verta šios programos dalies atsisakyti.

Čia rasite užsiėmimų, skirtų susipažinimui, apšilimui ir mokymų dalyvių sukurtų edukacinių užsiėmimų pavyzdžių.

Parengė Justina Garbauskaitė-Jakimovska

4.1. Užsiėmimai susipažinimui, apšilimui

Jeigu Jūsų užsiėmimo tikslas nėra tik informuoti ir planuojate su grupe dirbti ilgiau nei pusvalandį, grupei svarbu susipažinti. Susipažinimas svarbus keletu aspektų. Pirmiausia, padeda grupės nariams atsipalaiduoti, ramiau žvelgti į kitus. Susipažinimas įprastai „užduoda toną“ tolimesnei veiklai, padeda žengti pirmuosius žingsnius atsitraukiant nuo kasdienybės ir įeinant į temą ir mokymąsi. Puiku, jeigu pasirinktos susipažinimo užduotys yra susijusios su toliau nagrinėsima tema. Pvz., jeigu kalbėsime apie skaitymą, paprašykite dalyvių pasakyti savo vardą ir įvardyti mėgstamiausią / šiuo metu skaitomą / paskutinę skaitytą knygą; savo vardą ir autobiografinės knygos pavadinimą. Taip pat, jeigu turite daugiau laiko, galima piešti autobiografinės knygos viršelį. Sužinoję ne tik kitų grupės narių vardus, bet ir daugiau detalių apie juos, dalyviai jaučiasi jaučiau, atranda bendrų interesų, lengviau bendrauja, drąsiau dalinasi savo idėjomis. Svarbu, kad grupės susipažinime dalyvautų ir užsiėmimų vadovas/edukatorius, taip sukursite lygiavertiškesnį santykį, geriau žinosite, kas grupei yra svarbu, greičiau suprasite mokymosi poreikius ir interesus.

Atminkite, kad jeigu su grupe suplanuotas tik vienas susitikimas, užtenka sužinoti grupės narių vardus. Neverta skirti laiko gilesniam susipažinimui, jeigu grupės nariai daugiau nei tarpusavyje, nei su Jumis nebesusitiks.

Knyga apie mane

Tikslas. Susipažinti.

Grupė. Iki 15 asmenų, 10 metų ir vyresni.

Reikiamos priemonės: balti ir/arba spalvoti popieriaus lapai, spalvoti flomasteriai, pieštukai, kreidelės ir bet kokios kitos piešimo priemonės.

Laikas. 15-20 minučių piešimui + laikas pristatymams, priklausomai nuo grupės dydžio.

Veiksmų eiga:

1. Pristatykite užduotį – nupiešti knygos apie save viršelį. Viršelyje turi būti autorius ir knygos pavadinimas, taip pat atsispindi: pagrindinė veikla ir hobiai, šeima ir/arba draugai ir bent vienas netikėtumas – ko žmonės iš manęs nesitikėjo, bet aš juos ir/arba save nustebinau.
2. Duokite priemones ir informuokite apie turimą laiką. Priminkite, kad tai – individuali užduotis. Fone galima groti ramia, atpalaiduojančią muziką.
3. Pasibaigus piešimui skirtam laikui, pakvieskite grupę susėsti ratu ir pradėkite pristatymus.

Komentarai. Užsiėmimas tinka įvairioms amžiaus grupėms. Galima daryti ir su didesnėmis nei 15 asmenų grupėmis, visgi čia atsiranda grėsmė, kad grupei pabos klausyti ir paskutinių knygų pristatymų nebeišgirsite. Jeigu dirbate su kolega, padalinkite grupę per pusę ir darykite pristatymus jose. Vėliau paprašykite grupių trumpai kitai grupei papasakoti, ką įdomaus sužinojo apie grupės narius. Jeigu labai spaudžia laikas, nustatykite pristatymo laiko limitą (1-2 minutės žmogui).

Mano „Facebook“ profilis

Tikslas. Susipažinti.

Grupė. Iki 15 asmenų, nuo 40 metų.

Reikiamos priemonės: balti lapai, piešimo, rašymo priemonės.

Laikas. 15-20 minučių piešimui + laikas pristatymams, priklausomai nuo grupės dydžio.

Veiksmų eiga:

1. Pristatykite užduotį – sukurti popierinį feisbuko profilį, kuriame atspindi tokia informacija:
 - a. Nuotrauka (nupiešti).
 - b. Gyvenimo moto.
 - c. Kas jums suteikia laimės.
 - d. Mėgstamiausias maistas.
 - e. Kokie jūsų pomėgiai / hobiai.
 - f. Kur norėtumėte nukeliauti / kokią vietą norėtumėte aplankyti.
2. Duokite priemonės ir informuokite apie turimą laiką. Priminkite, kad tai – individuali užduotis. Fone galima groti ramia, atpalaiduojančią muziką.
3. Pasibaigus feisbuko profilio kūrimui skirtam laikui, pakvieskite grupę susėsti ratu ir pradėkite pristatymus.

Komentarai. Užsiėmimas taikytinas su žmonėmis, kurie vangiai naudojami socialiniais tinklais ir galėtų būti įžanga į užsiėmimus informacinio raštingumo, socialinių tinklų, informacinių technologijų temomis.

Mano žurnalas

Tikslas. Susipažinti.

Grupė. Iki 15 asmenų, 10 metų ir vyresni.

Reikiamos priemonės: balti lapai, seni žurnalai, žirkklės, klijai, piešimo, rašymo priemonės.

Laikas. 15-20 minučių koliažo kūrimui + laikas pristatymams, priklausomai nuo grupės dydžio.

Veiksmų eiga:

1. Pristatykite užduotį – suklijuoti žurnalo apie save viršelį. Viršelyje turi būti žurnalo pavadinimas, kelių pagrindinių straipsnių apie žurnalo redaktorių pavadinimai. Žurnalo tema pasirenkama pagal redaktoriaus interesus ir veiklą.
2. Duokite priemones ir informuokite apie turimą laiką. Priminkite, kad tai – individuali užduotis. Fone galima groti ramia, atpalaiduojančią muziką.
3. Pasibaigus koliažo kūrimui skirtam laikui, pakvieskite grupę susėsti ratu ir pradėkite pristatymus.

Komentarai. Užsiėmimas tinka įvairioms amžiaus grupėms. Būtų puikus įvadas į užsiėmimus informacinio raštingumo, kritinio informacijos vertinimo, pop kultūros temomis.

Dalyvių bingo

Tikslas. Susipažinti, išsiaiškinti specifinę informaciją.

Grupė. Bet kokio dydžio, nuo 7 metų ir vyresni.

Reikiamos priemonės: bingo kortelės, rašymo priemonės.

Laikas. Apie 15-20 min.

Veiksmų eiga:

1. Pristatykite užduotį – surasti žmones, kurie pasižymi langeliuose nurodytais požymiais, langelyje užrašyti jų vardą. Kuo greičiau užpildyti visus langelius vardais.
2. Išdalinkite bingo korteles ir priminkite, kad kiekvienas yra atsakingas už savo kortelės užpildymą. Pirmas užpildęs bingo kortelę šaukia bingo! Užsiėmimas stabdomas.
3. Skaitome po vieną bingo langelį ir prašome dalyvių pasakyti, kieno vardą įrašė tame langelyje. Taip ir daugiau dalyvių sužinos, kas, pvz., turi katiną arba perskaitė tam tikrą knygų seriją.

Komentarai. Užsiėmimas tinka įvairioms amžiaus grupėms. Pasiūlymai bingo langeliams gali būti: mėgsta gaminti maistą, turi katiną, perskaitė visas Hario Poterio knygas, turi daugiau nei vieną brolių arba seserį ir kt. Požymius parinkite pagal grupę ir būsimą užsiėmimo temą.

Keičiasi tie

Tikslas. Susipažinti, sukurti žaismingą atmosferą.

Grupė. Bet kokio dydžio, nuo 7 metų ir vyresni.

Reikiamos priemonės: pakankama ir saugi erdvė judėjimui.

Laikas. Apie 10-15 minučių.

Veiksmų eiga:

1. Susėdame ratu ant kėdžių. Vienas žmogus – viena kėdė. Užsiėmimo vedantysis stovi rato viduryje ir kėdės neturi.
2. Žmogus, stovintis rato viduryje, sako kažką apie save. Jei kiti dalyviai žino, kad išsakytas požymis jiems irgi tinka, jie turi susirasti naują vietą sėdėjimui (pvz., „Man patinka vaniliniai ledai“ – ir visi, kurie juos irgi mėgsta, ieško sau naujos vietos). Galima papildoma sąlyga – negalima sėstis į kaimynų kėdes. Rato viduryje visada liks vienas žmogus, kuris turės kažką pasakyti apie save.

Komentarai. Užsiėmimas yra judrus, tinka įvairioms amžiaus grupėms. Užsiėmimas vyksta tol, kol turite laiko arba kol grupei tampa sudėtinga sugalvoti naujų faktų apie save. Šis užsiėmimas neužtikrina gilaus vienas kito pažinimo, tačiau sukuria žaismingą atmosferą.

4.2. Mokymų dalyvių sukurti edukacinių užsiėmimų aprašai

INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO IR SKAITYMO SKATINIMUI

Knygų chіrurgija

Tikslas. Skatinti tausoti knygas ir supažindinti su knygų restauratoriaus profesija.

Grupė. Gimnazijų moksleiviai.

Trukmė. 2-3 valandos.

Priemonės: skalpeliai, voleliai, presai, teptukai ir kt. knygų restauravimo įranga.

Pasiruošimas.

1. Dalyvių atranka ir registracija;
2. Atrinkti knygas, kurias duosite restauruoti dalyviams.

Eiga:

1. Pristatome knygų restauravimą: įvairius pažeidimus, jų restauravimo galimybes, knygų restauravimo žingsnius.
2. Dirbtuvėse porose arba individualiai žingsnis po žingsnio, kiekvieną žingsnį detaliai paaiškinant ir demonstruojant, restauruojame įvairiai pažeistas knygas.
3. Po restauravimo organizuojame klausimų-atsakymų sesiją, kur dalyviai užduoda klausimus apie knygų restauravimą, knygų restauratoriaus profesiją.

Aptarimas ir įvertinimas.

- Ar turite namuose pažeistų knygų? Kas joms nutiko?
- Kaip pažeistas knygas dažniausiai randate bibliotekoje?
- Kas knygų restauratoriaus darbe įdomiausia?
- Kas – mažiausiai įdomu?

Misija įmanoma

Tikslas. Tobulinti informacijos paieškos įgūdžius.

Grupė. 8-12 įvairaus amžiaus asmenų.

Trukmė. 1-2 valandos.

Priemonės: užduočių lapai, rašymo priemonės, kompiuteriai su interneto prieiga

Pasiruošimas.

- Išsiaiškinti grupės interesus.
- Parengti užduočių lapą. Užduočių lape turėtų būti apie 10 užduočių surasti tam tikrą informaciją, pasinaudojant bibliotekos ištekliais. Vienos informacijos turėtų ieškoti internete, kitos – knygoje ir pan. Užduotyse tiksliai nurodykite, koku būdu informacija turi būti rasta. Pvz.: 1) pasinaudodami internetine paieška sužinokite, kiek Lietuvoje bibliotekų; 2) pacituokite patikusią A. de Saint-Exupery knygos “Mažasis princas” mintį; 3)...

Eiga:

1. Pristatykite žaidimą “Misija įmanoma” – per vieną valandą atlikti visas užduočių lape užrašytas užduotis.
2. Išdalinkite užduočių lapus ir pradėkite skaičiuoti laiką.

Aptarimas ir įvertinimas.

- Kaip sekėsi atlikti užduotis?
- Kas padėjo?
- Kas trukdė?
- Kaip įprastai ieškote Jums reikalingos informacijos?
- Su kokiais sunkumais susiduriate?
- Kaip jums ieškoti informacijos lengviausia?

Patarimai vedantiesiems:

1) Parenkite užduotis pagal būsimų dalyvių interesus. Taip užtikrinsite aktyvų įsitraukimą, juk tiems, kurie nežvejoja, ieškoti informacijos apie žūklę bus visai neįdomu. 2) Užduotis užduočių lapuose išdėliokite skirtingu eiliškumu, kad dalyviai nesusigrūstų prie vienos užduoties ir/arba nepradėtų be reikalo lenktyniauti. 3) Užduočių atlikimo tempas gali ženkliai skirtis, ypač jeigu nutarsite maišyti amžiaus grupes. Tokiu atveju galite pasiruošti daugiau užduočių tiems, kurie užduotis atliks labai greitai arba aptarimą atlikti per du kartus – pirma su tais, kurie užduotis įveikė greitai, vėliau su tais, kuriems sekėsi tai atlikti lėčiau, o gal ir nepavyko. Nepamirškite nuolat konsultuoti užduočių atlikimo metu. Daug geriau, jeigu neturėsite žmonių, kuriems užduotys nepavyko, nes visiems svarbu mokantis išgyventi sėkmę.

Naujausios knygos

Tikslas. Skatinti skaityti, sudominti naujausia literatūra.

Grupė. Iki 20 pradinių klasių mokinių.

Trukmė. 60 minučių.

Priemonės: popieriaus lapai, piešimo priemonės.

Pasiruošimas.

- Išrinkti knygą, kurią pristatysite, ir ištrauką, kurią skaitysite.

Eiga:

1. Pristatykite knygą ir garsiai perskaitykite jos ištrauką (20 min.)
2. 20 minučių vaikai piešia labiausiai patikusius knygos herojus;
3. Tie, kas nori, papasakoja, kuriuos herojus piešė ir kodėl.

Aptarimas ir įvertinimas.

1. Kuris herojus labiausiai patiko? Kodėl?
2. Kuris nepatiko?
3. Kaip manai, kas knygoje nutiko toliau?

Patarimai vedantiesiems. Leidus vaikams kūrybiškai pažvelgti į tai, kaip galėjo toliau vystytis istorija knygoje, parodykite, kur gali knygą rasti ir kaip gali ją iš bibliotekos pasiskolinti.

Variantai. Knygos skaitymą galima teatralizuoti, apsirengti knygos herojumi arba sukurti atitinkamą aplinką ir taip visiškai pasinerti į knygą. Tokius užsiėmimus galima kartoti kas savaitę ir užsiėmimą pradėti jau perskaitytos knygos aptarimu.

Ekodekoracija

Tikslas. Kūrybiškumo ugdymas.

Grupė. Įvairaus amžiaus apie 15 dalyvių

Trukmė. Iki 2 valandų

Priemonės: senos, nebenaudojamos, nebesiskolinamos knygos, skirtos perdirbimui, trafaretas, klijai, žirklys, antrinės žaliavos, popierius.

Pasiruošimas.

- Paruošti patogias darbo vietas.
- Pasirinkti trafaretą.
- Parinkti muziką ar kitą foną.

Eiga:

1. Pristatykite informaciją apie knygų laikymą bibliotekose ir jų “išėmimą” iš bibliotekos.
2. Pristatykite dirbtuvių tikslą ir dekoracijos gaminimo žingsnius.
3. Gaminkite.

Aptarimas ir įvertinimas.

1. Ką jūs darote su senomis, “moraliskai pasenusiomis” knygomis?
2. Kur keliauja kita nebeskaitoma spauda?
3. Ką dar būtų galima nuveikti su dūlančiais užrašais, knygomis?

Patarimai vedantiesiems. Jeigu užsiėmimą organizuojate prieš šv. Kalėdas, iš senų knygų galima gaminti eglutę, paskatinti aptarti Kalėdų papročius ir naujas tendencijas.

Variantai. Galima dekoraciją kurti dviese, tuomet prie kūrybiškumo ugdymo dar prisideda ir bendravimas bei bendradarbiavimas.

UŽSIĖMIMAI ŠEIMOMS

Fotografijos evoliucija

Tikslas. Supažindinti su fotografijos istorija; skatinti šeimos bendradarbiavimą.

Grupė. Šeima – 2-5 asmenys. 3-4 šeimos. Iki 15 dalyvių. Amžius įvairus.

Trukmė. Apie valandą.

Priemonės: 1-2 fotoaparatai, multimedija, senų fotoaparatus kolekcija ir įranga, netradicinės priemonės.

Pasiruošimas. Padaryti padalomąją medžiagą apie fotografijos istoriją (senų nuotraukų rinkinį). Reikia susirasti fotografą-kolekcininką, susitarti dėl atvykimo laiko. Iš anksto susirasti vietas ir objektus foto sesijoms einant pas bibliotekos bičiulį fotografą-kolekcininką.

Eiga.

1. Sutikimas – dalyvių registracija, susipažinimas, prisistatymas, pasakyti, kad kelionė bus vykdoma pėsčiomis, grįžimas savarankiškai.
2. Multimedijos pagalba supažindinti su fotografijos istorija.
3. Lauko erdvėje padaryti grandininės reakcijos nuotrauką (sustoti ratu ir nufotografuoti savo draugą iš dešinės, vienu metu, sinchroniškai).
4. Einame pas fotografą-kolekcininką, pakeliui pasirinktose vietose vyksta foto sesijos savo pasirinkta technika.
5. Susitikimas fotografo studijoje ir susipažinimas su senąja kolekcija – klausimai, atsakymai.
6. Fotosesija seniausiu jo turimu fotoaparatu.
7. Vėl sustojus ratu patikrinti, ar visi draugai iš dešinės yra (peržiūrėjus foto iš telefonų).

Fotografijos evoliucija: tęsinys

Aptarimas ir įvertinimas. Pasiūlyti grįžtant namo šeimose aptarti, kas šiandien patiko, ką naujo sužinojome, ką galėtume pritaikyti ateityje.

Patarimai vedantiems. Gerai išmanyti tai, apie ką kalba, giliau pasidomėti fotografijos istorija. Atkreipti dėmesį į vaikus, kad jie nenuobodžiautų, duoti jiems užduotį fotografuoti.

Variantai. Gali būti fotografas-kolekcininkas; fotografijos galerija; atvykstantis fotografas su savo kolekcija; muziejaus eksponatai.

Pasiūlymai tęstinumui:

1. Sukurti grupę nuotraukų apžiūrėjimui (feisbuke arba parengti parodą iš buvusio užsiėmimo).
2. Sukurti savo šeimos albumą.
3. Suradus natūralius rėmus gamtoje padaryti nuotrauką. Linksmiausi šeimos objektyvai.

(Ne)atrastas šeimos albumas

Tikslas. Tobulinti informacijos paieškos ir sisteminimo įgūdžius.

Grupė. Šeima – 2-5 asmenys. 3-4 šeimos. Iki 15 dalyvių. Amžius įvairus.

Trukmė. 1-2 valandos.

Priemonės: multimedija, skeneris, kompiuteriai su prieiga prie interneto.

Pasiruošimas. Pasitikrinti, ar veikia technika ir interneto prieiga.

Eiga.

1. Trumpai pristatyti, apie ką bus užsiėmimas ir kokios numatytos veiklos.
2. Supažindinti su informacijos paieškos šaltiniais.
3. Supažindinti šeimos genealoginio medžio kūrimu.
4. Demonstruojant supažindinti su programa „myHeritage“.
5. Skirti 1 valandą šeimoms išbandyti naudojimąsi programa kuriant genealoginį medį.

Aptarimas ir įvertinimas.

- Kaip sekėsi kurti šeimos medį?
- Kur ieškojote informacijos?
- Kaip sekėsi dirbti su programa? Kas buvo lengva? Kas buvo sunku?
- Ką naujo sužinojote apie savo šeimą?

Patarimai vedantiesiems. Svarbu užtikrinti informacinių technologijų veikimą, interneto prieigą. Naudojant naują įrankį informacijos paieškai ir sisteminimui gali kilti įvairių klausimų, tad būkite pasirengę nuolat judėti tarp dalyvių ir atsakinėti į jų klausimus, padėti, kilus sunkumams.

Variantai. Jeigu lieka laiko, užsiėmimo metu sukurti šeimos medžiai gali būti pristatomi kitiems dalyviams, papasakojant trumpą savo šeimos istoriją. Teorinę dalį galima pajavairinti video filmukais.

Pasiūlymai testinumiui. Papildyti šeimos medį gimtųjų vietovių senomis ir šiuolaikinėmis nuotraukomis. Organizuoti mokymų dalyvių atspausdintų šeimos medžių pristatymą-parodą, pasidalinant asmenine patirtimi.

Pažvelk į senąją fotografiją detektyvo akimis

Tikslas. Tobulinti informacijos paieškos, naudojantis šaltiniais internete, įgūdžius

Grupė. Šeima – 2-5 asmenys. 3-4 šeimos. Iki 15 dalyvių. Amžius įvairus.

Trukmė. Apie 60 minučių.

Priemonės: senos nuotraukos, kompiuteriai su interneto prieiga, multimedija, skeneris, USB laikmenos.

Pasiruošimas. Pasitikrinti, ar veikia technika ir interneto prieiga.

Eiga.

1. Pristatome, kodėl čia susirinkome ir ką veiksime.
2. Krašto kultūros paveldo sklaidos skyriaus specialistas pristato nuotraukų duomenų svarbą ir panaudojimo galimybes.
3. Senų fotografijų paieškos svetainių pristatymas (epaveldas.lt, Lietuva senose fotografijose, limis.lt).
4. Praktinė užduotis dalyviams: 1) pristatytose svetainėse surasti nuotraukas, susijusias su jų gimimo/gyvenamąja vieta, kitais jų šeimų įvykiais; 2) prisiminti su nuotraukoje pavaizduota vieta susijusią istoriją
5. Dalyviai pristato paieškos rezultatus ir papasakoja su vieta susijusią istoriją.

Aptarimas ir įvertinimas.

- Kaip sekėsi ieškoti su jūsų šeima susijusių vietovių nuotraukų?
- Ar buvo lengva išsirinkti, kokios vietovės ieškosite?
- Kas nustebino?
- Ką naujo apie savo šeimos gyvenimą ir istoriją sužinojote?
- Kaip rastas nuotraukas galite panaudoti?

Patarimai vedantiems. Išsiaiškinti komandos narių poreikius ir gebėjimus. Iš anksto aptarti kiekvieno nario bendravimo su auditorija būdus.

Pasiūlymai tęstinumui. Sukurti feisbuko grupę, į kurią dalyviai galėtų įkelti savo turimas nuotraukas, kviesti kitus dalyvius komentuoti, tikslinti nuotraukų duomenis, rezultatus aptarti kituose užsiėmimuose.

Eksperimentinio rašymo dirbtuvės „Paliestos fotografijos“

Tikslas. Tobulinti rašymo ir informacijos pristatymo įgūdžius.

Grupė. Iki 15 dalyvių nuo 14 metų.

Trukmė. 1-2 valandos.

Priemonės: multimedija, kompiuteris, popieriaus lapai, rašymo priemonės, asmeninės šeimos nuotraukos arba išmanūs telefonai, planšetės.

Pasiruošimas.

1. Neformalios aplinkos sukūrimas (turi būti paruošti stalai rašymui arba kitoks kietas pagrindas).
2. Susipažinimas su tiksline gupe.
3. Pasiruošti nuotraukų dalyviams, kurie neturi savo fotografijų.
4. Priemonių paruošimas kiekvienam dalyviui

Eiga.

1. Vedančiojo prisistatymas.
2. Užsiėmimo tikslo ir eigos pristatymas.
3. Apšilimo-susipažinimo žaidimas.
4. Užsiėmimas „Žodžiai – spalvos“.

Užduoties metu paprašyti dalyvių susikaupti ir per skirtą laiką surašyti visus daiktus, asociacijas, susijusias su nurodyta spalva. Kiekvienas perskaito savo žodžius, besikartojančius išbraukome. Aptariame, ką pastebėjome.

5. Dalyviai išbando minčių srauto techniką.

Paprašyti dalyvių užsimerkti ir susitelkti ties savo pojūčiais (garsais, spalvų pojūčiu, emocija, kvapu, skoniu ir pan.) pradedant artima erdve ir išeinant iš jos ribų. Tam skiriama 2-3 min. Vėliau dalyvių yra prašoma surašyti savo mintis išgyvenimus nestabdant ir nekuriant rišlaus, „teisingo“ teksto. Norinčius kviečiame pasidalinti savo tekstu.

6. Kiekvienas dalyvis išsirenka iš savo teksto 4 žodžius ar frazes, su kuriais kuria ketureilį, eiliuotą ar kitokį trumpą tekstą. Norinčius kviečiame pasidalinti savo tekstu.
7. Fotografijos aprašymas.

Dalyviai supažindinami, kaip išsamiau būdu aprašyti fotografijas. Pateikiamas pavyzdys faktinio ir meniško fotografijos aprašymo būdo. Tada kviečiama visus aprašyti savo turimas fotografijas per pojūčius ir pritaikant minčių srauto techniką. Norinčius kviečiame pasidalinti.

Eksperimentinio rašymo dirbtuvės „Paliestos fotografijos“: tęsinys

Aptarimas ir įvertinimas.

1. Koks jausmas?
2. Kaip sekėsi rašyti? Kas padėjo? Kas trukdė?
3. Kaip galėtumėte pritaikyti kūrybinį rašymą savo šeimoje?

Patarimai vedantiesiems. Jausti grupę, sekti laiką. Paskyrus užduotį informuoti, kiek laiko skiriama kiekvienai užduočiai. Pristačius užduotį, stengtis nebekalbėti iki pabaigos.

Variantai. Susipažinimui ir atsisveikinimui gali būti naudojami įvairūs žaidimai, paskatinamosios dovanėlės. Pojūčiams sužadinti galima naudoti papildomas priemones, skatinančius kvapus, skonį, garsus ir pan.

Pasiūlymai tęstinumui: Galima organizuoti kitą užsiėmimą, kuriame mokytumėmės fotografiją susieti su garsu (šeimos atsiminimų, istorijų įrašymas, garsovaizdžių kūrimas ir pan.). Tolesniems užsiėmimams – mokymasis naudotis garso ir vaizdo redagavimo ir elektroninių albumų kūrimo programomis.